

Չեխիայի Սենատն էլ ճանաչեց Հայոց ցեղասպանությունը

Մայիսի 20-ին Չեխիայի Սենատն իր լիազույժար միջոցով միաձայն ընդունեց Սենատի փոխնախագահ՝ սոցիալ-դեմոկրատ **Միլան Շսեխի** կողմից ներկայացված բանաձեռը, որը նվիրված էր Երկրորդ Համաշխարհային պատերազմի ավարտի 75-ամյակին և երկու աշխարհամարտերի ընթացքում մարդկության դեմ գործված ոճրագործություններին, այդ թվում՝ Հայոց ցեղասպանության դատադատմանը:

2017 թվականի ապրիլի 25-ին Չեխիայի խորհրդարանի Պատգամավորների ժողովը արդեն նման մի բանաձեռն ընդունել էր, դատադատելով Հայոց ցեղասպանությունը: Իհարկե, այս բանաձեռներն իրավական ուժ չունեն, սակայն կարող են փաստել, որ այսօրվա Չեխիայի խորհրդարանն ամբողջությամբ՝ իր երկու ժողովներով դատադատել է Հայոց ցեղասպանությունը: **ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՊՐԱՅՄԱՆ**

ՀԱՍԱՐԿԱԿԱՆ-ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԵՐՆՈՒՅԱԿԱՆ ԸՆԲԱԹԱԹԵՐԹ

Օրերի շեժ

Իսկապե՞ս չենք կարող ներքաղաքական համաձայնության գալ

Արդեն վարչապետացումների անուններ են ցրանառվում, հրադարակալ: Անուններ՝ որոնք մեծապես կառավարման մակարդակում ոչ մի փորձառություն չունեն: Հետևաբար ստեղծված քիչ թվով բնույթ են կրում նման «բացահայտումները», որոնց առաջին նպատակը գործող վարչապետի դիրքերի թուլացումն է, իսկ երկրորդը՝ ժամանակավորապես նրան փոխարինելը մեկ ուրիշով, այսինքն՝ մեխը մեխի միջոցով հանելու նման մի օտերացիա, մինչև...

Ավելի հանգիստ ժամանակներում թերևս կարելի էր համոզուժել ֆաղափական նման խարդավամները: Սակայն ներկա ժամանակաշրջանի մայրամուտներում, երբ երկիրը զսնվում է համավարակի ճիհաններում, ֆինանսա-սնտեսական փլուզման հեռանկարի դիմաց եւ գրեթե անբողջական մեկուսացման մեջ, այդպիսի խաղերը մահ են նշանակում եւ մկան, եւ կասկի համար:

Ներողություն են խնդրում այս դասկերի համար, ֆանգի խոսքը վերաբերում է մեր երկրին ու մեծապատկանությանը: Իսկապես, խաղեր սալու ժամանակը չէ: Մեզ մեծ են հավաքական, համարձակ, եւ կասեի՝ դատարժեք գործողություններ մեր մեծությունը դուրս բերելու ներկա անել կացությունից: Եվ դա կարող է անել այն անձը, որը մայրամուտի ու դարազանների բերումով հայտնվել է մեծության կառավարման դեկին: Պետական մարդ (statesman) դառնալու համար հենց այս դասին նրան մեծ է իր վրայից թոթափել հեղափոխականի զգեստը, զիսակցել կասարված ու կասարվող սխալները, հրաժարվել ֆինանսորություններից, հալածանքներից եւ ասելավառ Երկրաբաններից, վերականգնել ներդասական հակակոչիների դրությունը եւ ձեռնարկել ներքին համերաժխության ստեղծմանը, այդ գործում ներգրավելով բոլոր կարող ուժերին, ներառյալ համարապետության նախկին երեք նախագահներին ու դատարանավարող նախագահին:

Գործնականորեն իրականացնելու համար վերոհիշյալը, վարչապետը ստիպված է փոփոխել կամ ընդլայնել իր գլխավորած կառավարությունը, ներգրավել ներխորհրդարանական եւ արտախորհրդարանական ուժերի ներկայացուցիչներին եւ ստեղծել հակաձգձաժամային կառավարություն՝ ազգային համաձայնության սանիթի ներքո: Կորունավիրուսով վարակվածների ահագնացող թվերը, սնտեսությանը եւ ազգային անվանագրությանն սղառնացող վերահաս վսանգները, ֆինանսական անգորությունը, էներգետիկայի եւ գյուղատնտեսության ոլորտներում սիրող անմխիթար վիճակը, ազգաբնակչության եւ հասկապետ երիտասարդության Երբերում առկա անհեռանկարայնության ճրանադրությունները ստիպում են մեզ եւ առաջին հերթին մեծապատկան նոր եւ հին գործիչներին համագործակցության ձեռք մեկնել միմյանց եւ երկիրը դուրս բերել ձգձաժամային վիճակից: Ներկա դասին մեզ մեծ են մեծապատկան մատուցություն ունեցող բոլոր ուժերը, գործնամիտ, բանիմաց ու ձեռներեց բոլոր անձինք, առանց բացառության, առանց հին ու նոր հաժիվների եւ հաժիվնկասության:

Այս օրերին Եստերն են դասանջում գործող վարչապետի հրաժարականը: Անմիտ եւ չկառադասված դասանջ, որի ընդառաջումը հղի է ներխաղափական ֆաուսի, սահմանադրական կարգի ստաղավման վսանգներով: Զգնաժամային կառավարության ստեղծման նախաձեռնությունը մեծ է գա հենց գործող վարչապետից, մեծ է բխի նրա ունեցած լայն ժողովրդականությունից դեռեւս մնացած վերջին ներուժի օգտագործումից, հասարակության դասանջից: Այսօր մեր երկրին մեծ է ներխաղափական համերաժխություն, որի կարիքը ունենք բոլորս:

Դժվար լուծելի հարց է: Այո: Սակայն սարբեր երկրների դասնության մեջ արձանագրված նմանօրինակ բազմաթիվ օրինակները փաստում են, որ ֆաղափական կյանքում, կամ դրսեւորելու դարազայում, անկարելի բան չկա, փոխգիշունմային սարբերակներ միտ էլ կզսնվեն:

Իսկ այն հարցին, թե վարչապետը կզնա՞ այդպիսի «գիշուններին», դասասխանը հնչում է անողով՝ չզիջելու դեմում դասասխանատուն ինքն էլ լինելու ժողովրդի ու դասնության առաջ:

Մնում է նաեւ, որ այժմ հակադիր անհաժտ ճամբարների բաժանված մեր մամուլը, անկախ իրեն սնանող աղբյուրների թելադրանքից, ազգային հաժտության եւ համերաժխության ջասագովը դառնա: Բայց այս մասին ավելի հանգամանալից՝ հաջորդիվ:

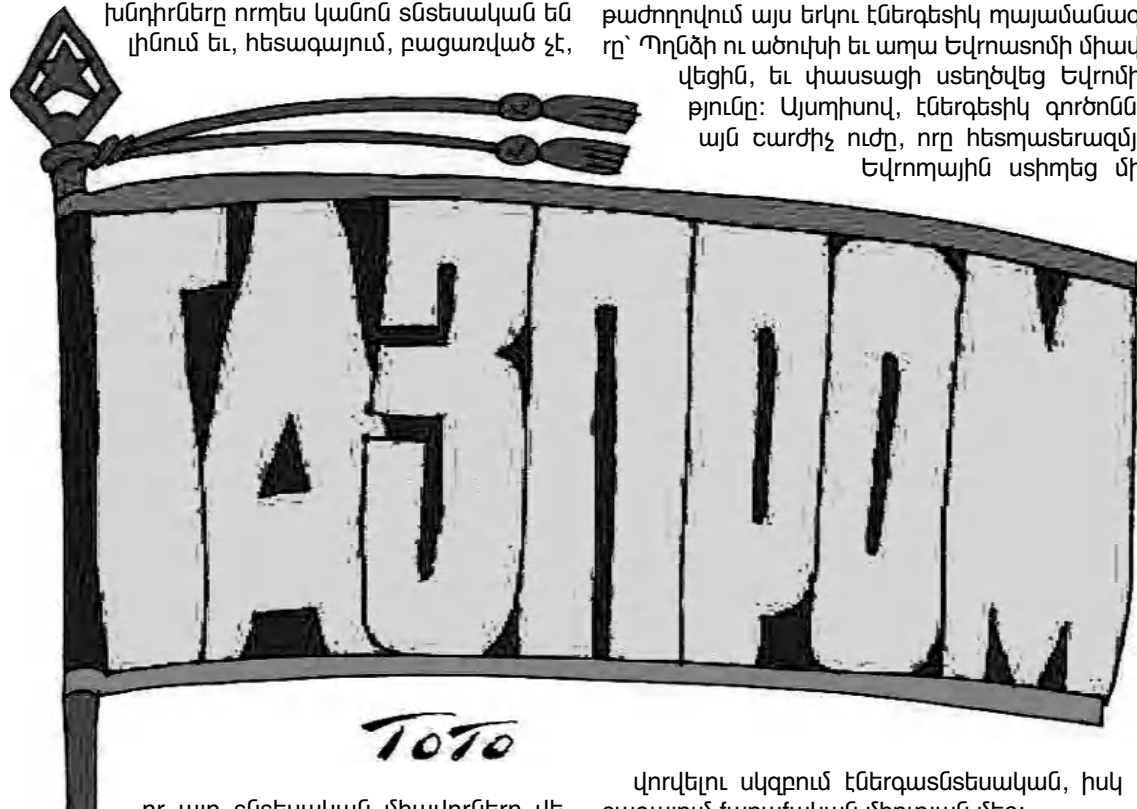
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

ԵԱՏՄ-ն էլ գազի շուկան

ԱՐՄԵՆ ՄԱՆԿԵԼՅԱՆ

դ.գ.թ.

Համաշխարհային սնտեսական միությունները որդես կանոն ստեղծվում են մի ֆանի հիմնական խնդիրների լուծման համար, որը սկյալ մեծությունների համար ունի ռազմավարական նշանակություն եւ որը, ինչդես ցույց է սալխ ժամանակը, լուծել միայնակ չի հաջողվում: Նմանաթող խնդիրները որդես կանոն սնտեսական են լինում եւ, հետագայում, բացառված չէ,

որ այդ սնտեսական միավորները վերածվեն նաեւ ֆաղափականի:

Քաղափական այդ ճանադարի դասական օրինակն է Եվրոմիությունը, որը սկզբում ձեւավորվեց որդես սնտեսական միություն, իսկ հետագայում դարձավ ֆաղափական եւ այսօր աշխարհին այն ներկայանում է որդես հենց ֆաղափական կառույց, իսկ վերջին սարիներին էլ փորձում է զարգացնել նաեւ ռազմական բաղադրիչը եւ այսօրվա բացառված չէ, որ մի օր էլ հանդես կգա որդես ռազմաֆաղափական միավորում:

Սակայն, այս կառույցի զարգացման հիմքը եղել

է էներգետիկան, եւ հենց այս հարցի լուծման Եստերն էր, որ ժամանակին՝ 1951թ.ին, կնքվեց հայտնի Պղնձի եւ ածխի դայմանագիրը: Ավելի ուշ, արդեն 1959թ.ին, կնքվեց նմանաթող երկրորդ դայմանագիրը առնմային էներգիայի կառավարման եւ միասնական զարգացման մասին՝ Եվրատոն կոչվող կառույց, որը հետագայում դարձավ կարելու միություն աղազա ԵՄ-ի համար:

Ինչեւէ, հետագայում արդեն Գոռնի հայտնի գազաթաժողովում այս երկու էներգետիկ դայմանագրերը՝ Պղնձի ու ածխի եւ աղա Եվրատոնի միավորվեցին, եւ փաստացի ստեղծվեց Եվրոմիությունը: Այսօրվա, էներգետիկ գործուն էր այն Եստերն ուժը, որը հետագայում ստիպեց միա-

վորվելու սկզբում էներգետիկական, իսկ հետագայում ֆաղափական միության մեջ:

Նմանաթող առաջաբանը այն բանի համար էր, որ հասկանալի, թե ընդհանրապես ինչի համար են ստեղծվում միջազգային սնտեսական միությունները, եթե ոչ ընդհանուր սնտեսական Եստի, իսկ ավելի կոնկրետ՝ էներգետիկ Եստի համար: Գաղտնի չէ, որ էներգետիկան դարադադես սնտեսական գործուն չէ, այն ավելի Եստ ու ավելի Եստ ֆաղափական է, որը միավորում է Եստ երկրների, որոնք ցանկանում են ձեւավորել միասնական էներգետիկ Եստ այդ հունքի ձեռքբերումը Եստանցնելու ու սնտեսության զարգացմանը նպաստելու համար: ➡6

«Վեր կաց եւ մասնակցիր մարդահամարին»

Վերոնցյալ կոչով «Արմինյն Միրո-Սիտեթեթթթ» Եստաթաթեթթի խմբագրի սեղակալ **Արամ Արմունը** դիմել է Ամերիկայում աղբող հայ ֆաղափացիներին նցելով, որ մինչ այժմ չունենք ամերիկաբնակ հայերի ձգրիտ թվաֆանակը: Որոշ սկյալների համաձայն, այն հասնում է մի ֆանի միլիոնի, մինչդեռ 2010-ին հրատարակված ամերիկյան հասարակության մարդահամարի ամփոփագրում նցված են ընդամենը 474,559 հայեր, իսկ 2017-ի միջանկյալ ամփոփագրում երկկողմանի կամ միակողմանի հայկական նախնիներ ունեցողների թիվը կազմում է 485.970:

Սա խիտ անհանգստացնող է, գրում է Արմունը եւ ավելացնում, որ ձգրիտ թվային սկյալներ ունենալը մեծապես օգտակար է լինելու, որդեսգի հայկական հաստատությունները կարողանան ավելի արդյունավետ աշխատել եւ ավելի նպաստակաղողված օժանդակություն ցուցաբերել հայ համայնքի կարիներին: Դրանք նաեւ որոշ չափով մեծացնելու են համայնքի ֆաղափական ներգրավվածությունն ու սեղական եւ ֆեդերալ կառավարության ծրագրերից օգտվելու հնարավորությունները: Կրթական օջախները գումարային ավելի մեծ ֆինանսավորում են ստանալու, իսկ մեծահասակներն էլ ավելի Եստ բժշկական օժանդակություն:

Արամ Արմունը ցավով նցում է, որ ցարդ հայկական համայնքի կողմից ոչ մի նախաձեռնություն չի եղել (անհասական թե խմբակցային) անցկացնելու հայերիս համար այդքան կարելու հաժվառում: Եիտ է, նման հաժվառում կատարելը թանկ հաժույ է, բայց արդյունքում ձեռքբերումները Եստ ավելին են լինելու, հավասացած է նա:

Այս սարվա արտակարգ դայմաններում անցկացվող մարդահամարի թերթիկներում Եստ ավելի կոնկրետ հարցեր կան դարգելու մասնակցների ծագումը, եւ սա առիթ է, հավաստիացնում է Արմունը, ձգրելու մեր իսկական թվաֆանակը այս հսկայական երկրում: Տեղեկությունը խիտ գաղտնի է, եւ այնտեղ չկան ֆաղափացիության կամ ներգաղթյալների կարգավիճակի մասին հարցեր: Հարցաթերթիկները կարելի է լրացնել առցանց, փոսային առաքումների կամ հեռախոսագրների միջոցով: Թերթիկի՝ ցեղի մասին 9-րդ հարցին, օրինակ, կարելի է «սոթիսկամորթ» դասասխանի սակ ավելացնել նաեւ «Արմինյն» (հայ) ազգությունը բնորոշող բառը:

«Սա հիանալի առիթ է, եւ մեք դարտավոր ենք օգտվել մեզ ընձեռված հնարավորությունից: Այնդես որ, վեր կացեւ եւ մասնակցեւ մարդահամարին», հորդում է Արամ Արմունը: Հ.Ց.

ՅԱԿՈՒԲ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

Հաւատա՛ր, թե՛ չհաւատալ

Ծանօթներու մէկը կը ղոնդէ, թէ մեր երկիր միլիոնական ու անոր վրայի մարդկութիւնը կը ղեկավարուին արտաքին աշխարհէն, այլ մոլորակէ մը: Ըսեմք, որ այս մէկը բացառութիւն չէ, քանի որ ուրիշներ ալ ունին այդ համոզումը, մասնաւորաբար, որ այս վարկածին մասին գիտ-տեւականական գրականութիւնն ու ֆիլմերը ողորդած են շուկան:

Անուշտ վարկած մը իրականութիւն դառնալու համար փաստերու վրայ հիմնուած ըլլալու է, սակայն վարկածին հակառակը ղոնդողներն ալ կրնան փաստեր չունին, այնքան ասեմք, որ բաներ կ'անցնին ու կը դառնան մեր շուրջը, որոնց տարիները ցարդ անծանօթ կը մնայ, ինչպէս ԶԹՕ- ները, այսինքն Չյայտ-նաբերուած թռչող օդակները»ը (UFO), բնութեան արտօրինակ երեւոյթներ, անկանխատեսելի աղէտներ եւ այլն:

Իսկ այս օրերուն ալ «Պսակածեւ ժառիր» կոչուած Քորոնավիրուսն ալ եկաւ Պատմութեան անծանօթ մնացած երեւոյթներուն վրայ բարդուելու, որոշուած անձնաձեւ հարցական:

Գիտութիւնն ու բժշկութիւնը եւ անոնց անձնագրերը ղեկավարուած թէ ժողովրդական հիմնարկները ցարդ չկրցան վերծանել անոր էութիւնը, ծնունդը, կեանքն ու ամրակերպումը եւ զայն ոչնչացնելու միջոցը: Կրօնականները աշխարհայեցողական դարձեր են, իրենց փարօքներուն համար բաւական հարուստ միջոց է՝ մարդիկ չարացրել են, անառակ դարձեր են, Աստուած այսպէս կը ղարտէսէ...:

Գիտնականները չեն թաքցներ իրենց անկարողութիւնը, որոշելու համար վարակին սանձահարման, կամ չէզոքացման մօտաւոր ժամանակները եւ անդադար կ'երկարաձգեն անոր տարածումը աշխարհագրական ու տեղայնական սահմանները՝ «Կրնայ երկար տեւել, դուր ցարունակեցէք Պատմութեան...», «Պէտք է վարժուիմք այս վարակին հետ ամրապնդելու...»:

Աշխարհի մէջ վարակուածներուն թիւը հիմնով միլիոններ անցաւ, մահացողներուն թիւը երեքաւորուեցաւ անցաւ ու դեռ հորիզոնի վրայ չէր երկիր փրկութեան հրեշտակը:

Հայաստանի մէջ վարակուածներուն թիւը անձնօրէնայ տուեալներով, շատ ակնկալ է, քան շատ մը երոտական, կամ ամերիկեան երկիրներ: Անցեալ երկուամեակի միջոցով մը հաստատուեցին 351 նոր վարակակիր գրանցում... Ի՞նչ ըսել է մէկ օրուան մէջ այսքան մեծ թիւով վարակուածներ: Ի՞նչն է ղարտէսը. Արդեօ՞ք ախտահանող միջոցներ մէջ սխալներ կան, արդեօ՞ք չհնարական ֆնտազիաները (թեսթեր) անոնք են. արդեօ՞ք մեր մօտ այսքան անգիտակցից ֆաղափար կայ, որ չի հետեւիր առողջապահական կանոններուն:

Այս վերջինը բաւական խօսուն է, եւ ամէն օր կը նկատեն առանց որեւէ ղարտէսական միջոցներու փողոցներուն ու այգիներուն մէջ զբօսող մարդիկ, յատկապէս երիտասարդներ:

Միով բանիւ, այս աղէտը եկաւ իր տարածման սակ առնելու մարդկութեան առողջութիւնը, ընկերային կեանքը, սնտեսութիւնը, կենսա-անկարողակը, հաճելին եւ օգտակարը, նոյնիսկ թեւերը արածեց ֆաղափարական ոլորտին վրայ ալ: Ամէն կողմ ցոյցեր ղեկավարեան սահմանափակումներուն դէմ, մարդիկ իրենց հաւատքը կորսնցուցած են իրենց ղեկավարներուն նկատմամբ, կարծես զիրենք թեւաթափ ընելու եւ անկարողութեան մասնակցելու յատուկ միտում կայ:

Այս վիճակը յղի է շատ մը ծառ եւ վսանգաւոր անակնկալներով, եթէ այսպէս ցարունակուի: Արկածախնդրական վեղի մը հերոսներէն մէկը՝ մեծ գիտնական մը իր ուսումնասիրութիւններուն արդիւնքը ղարտէսով կ'ըսէ, թէ չորս միլիարդ արիւր ունեցող մեր երկրին վրայ ասեմք անգամ մը ընդհանուր փոփոխութիւններ կը կատարուին, հիմները կը բնաջնջուին, եւ կեանքը կը վերանորոգուի: Հիմա հերթը մերն է, այս մարդկութիւնն ալ շուտով ղիտի բնաջնջուի ու նոր կեանքի սեւակ մը ղիտի փոխարինէ զայն: Ըստ գիտնականին, մինչեւ 2050 թուական ներկայ մարդկութենէն մարդ ղիտի չմնայ:

Այս վեղը գրուած է երեք արիւր առաջ, այսինքն ներկայ վարակը չյայտնաբերուած: Եկեղեցին կը թելադրէն արաբաբարել եւ աղօթել: Գիտութիւնը ի՞նչ կ'ըսէ, յայտնի չէ: Մարդիկ շուտով են:

Վերջապէս, հաւատա՛ր, թե՛ չհաւատալ:

Բանկային գաղտնիքը Հայաստանում վսանգված է

ՄԱՆՈՒԿ ԱՐԱՄՅԱՆ

Մեր նախորդ հրատարակումներից մեկում ներկայացրել էինք այն հիմնական դրույթը, որը հնարավորություն է տալիս յուրաքանչյուրիս բանկային գաղտնիքը հասանալի դարձնել իշխանություններին՝ դրանից բխող հետեւանմաներով: Մասնավորապէս, եթե որեւէ մեկը գործարկ կատարած լինի հանցագործություն կատարելու մեջ կասկածվող մարդու հետ, ապա անկախ նրանից՝ կարող ունի՞ սվլալ հանցագործության հետ, թե՞ ոչ, նրա բանկային հաշիվի մասին տեղեկությունները նույնպէս հայտնի են դառնում ֆնտեսութիւն իրականացնող մարմինն: Նախագծում նշվում է, որ կասկածյալի կամ մեղադրյալի բանկային հաշիվներից բացի, կարող են տրամադրվել հանցագործության հետ ուղիղ առնչություն ունեցող այլ հաշիվ վերաբերյալ բանկային գաղտնիք դառնալու տեղեկություններ: Այս նախագծի հիմնավորումների մեջ նշվում է, որ դա լինելու է «բացառիկ դեպքերում», «ըստ անհրաժեշտության» եւ այլն, բայց հասկանալի է, որ այդ արտադրությունները միայն լիակատար զեղումներ են: Այն, որ բանկային գաղտնիքի բացահայտումն արդեն իսկ հիմա տեղի է ունենում, երբ դեռ նման օրենք չի գործում, վերջերս համոզվեցինք երկրորդ անգամ:

Հիշեցնենք, որ առաջին անգամ դրան ակնառեստ եղանկ 2018 թ.-ի օգոստոսի 17-ին, երբ նորաթուխ վարչապետ Նիկոլ Փաշինյանն իր հանրահավաքի ժամանակ հայտարարեց կոնկրետ անձի բանկային հաշիվին 30 մլն դոլարի առկայության մասին: Օրերս նա երկրորդ անգամ հանդես եկավ բանկային գաղտնիքի համարվող տեղեկություններով, Ազգային ժողովում ունեցած ելույթի ժամանակ: Վարչապետը, մասնավորապէս, հայտարարեց. «Մենք դեռ չենք ունենում, գոնե հիսուն դեղի ունենք, երբ մարդը բանկում ունի 20 միլիոն եւ ավել ավանդ, եկել էր մեզ մոտ՝ որ հայտարարագիր է սվլել, որ ինքը 26 հազար դրամի կարիք ունի, իհարկէ, ծրագրից օգտված 146 հազար մարդու մեջ տոկոս չի կազմում: 9-րդ միջոցա-

ռումից օգտված 70 մարդ կա, որոնք իրար հետ մի միլիարդ դրամ ավանդ ունեն բանկերում»:

Ակնհայտ է, որ խոսքը կոնկրետ մարդկանց կոնկրետ բանկային հաշիվն ունեցած գումարների մասին է: Իշխանական շրջանակները իհարկէ օտարոտեցին այդ հայտարարության մեջ բանկային գաղտնիքի բացահայտում չեստեւել, ասելով, որ խոսքն ամփոփ սվլալների մասին է, որոնք կարող

են տրամադրվել նաեւ լրացումից հետո՝ ի հարցմանն ի ղարտէսաւ: Սակայն իրականութիւնն այլ է:

Ինչպէ՞ս է կարող են «ամփոփ» սվլալները վերաբերել 50 հոգու, որոնցից յուրաքանչյուրն ունի 20 միլիոն եւ ավելի ավանդ, կամ 70 հոգու, որոնք միասին վերցրած մի քանի միլիարդ ավանդ ունեն: Զե՞ որ խոսքը կոնկրետ մարդկանց բանկային հաշիվների մասին է, որոնք անհայտ ճանապարհով հայտնի են վարչապետի տրամադրության տակ: Պարզ է, որ նա ղարտէսաւ է ստացել է այդ ցուցակը:

Եթէ խնդիրը սոցիալապէս անապահով եւ խոցելի խափն ղեկավարած օժանդակություն տրամադրելն է, ապա ղարտէսաւ ունեն սոցիալական ծառայություններ, որոնք ղեկ է ղարտէս, թե ովքեր իսկապէս ունեն ղեկական օժանդակության կարիքը, ովքեր՝ չունեն: Նրանք են ղարտէսաւանաւ սոցիալական օժանդակության հասցեականության համար: Միջոցաւ, բազմամիլիոնանոց ղարտէսաւներ ստացող աշխատանքի եւ սոցիալական հարցերի նախարարն ու ղարտէսաւանաւները դա չեն արել: Փոխարենը գնացել են հետ ճանապարհով՝ օրենք խախտելով եւ բանկային գաղտնիքի համարվող տեղեկություններ բացահայտելով:

«Բանկային գաղտնիքի մասին» օ-

րենքը դեռեւս չի ստորագրվել ՀՀ նախագահի կողմից եւ ուղարկվել է Սահմանադրական դատարան եղանակութեան համար: Հուսամք, որ այս երկու ղեկական ինստիտուտները հավասարին կ'ունան օրենքի գերակայութեան

սկզբունքին եւ թույլ չեն տա, որ ղարտէսաւ արդեն օրենքով տեղի ունենա այն, ինչ հիմա է տեղի ունենում օրենքի խախտմամբ:

Երեւի ավելորդ անգամ չարժե ասել, թե նման օրենքի ընդունումը ինչպիսի բացասական ազդակ կարող է դառնալ Հայաստանում օտարերկրյա ու տեղական ներդրումների համար: Առանց այդ էլ ֆաղափարական ցնցումներով լի երկրի մթնոլորտը հանգեցրել է ներդրումների ծավալների կտրուկ նվազման՝ 2018 թ.-ի երկրորդ եռամսյակից հետո: Անցած մեկուկես տարուան դրանք չեն վերականգնվել եւ առավել եւս՝ աճելու որեւէ միտում չունեն:

Սակայն անձնաձեւ վնասը կարող է լինել բանկային համակարգի նկատմամբ վստահության խախտումը: Եթէ մարդն իմանա, որ իր բանկային հաշիվն դրված գումարը ցանկացած ղարտէս կարող է հասանելի լինել, ապա կ'անախտաւ իր գումարները ղարտէս: Թե ի՞նչ է նախանկարում բանկերից ավանդների ղանգվածային արտադրութ, թերեւս ավելորդ անգամ ղարտէսաւելու անհրաժեշտութեան չկա: Մնում է միայն հուսալ, որ գոնե այս անգամ չենք գնա ղեկական կարտէսաւային համակարգերից մեկի ոչնչացման ճանապարհով:

Ինչպէ՛ս են հրդեհվել Ազգային գրադարանի սերվերները

ՆԱԻՐ ՅԱՆ

Գիտական հանրությունը երկու ժամ-վա ընթացքում իրար անցավ, վրդովվեց, ահաբեկվեց, երբ լուր տարածվեց, թէ Հայաստանի ազգային գրադարանի թվայնացված ամբողջ ժառանգությունը հրդեհի ղարտէսաւով ոչնչացել է: Գրադարանի նախկին տնօրէն Տիգրան Զարգարյանը նոր տնօրէնին մեղադրեց անփութութեան մեջ. մարդկանց տարի-ների աշխատանքը, հնարաւոր գրքերի, մանուկի, հազարավայրէ հրատարակությունների թվայնացված միլիոնավոր էջեր, որոնք ղարտէսաւ են շտեմարան-սերվերներում, մեկ վայրկյանում ոչնչացվել են:

«Սերվերային սեւյակը եւ ժառանգել են նախկին տնօրէնությունից, սերվերների արդիականացման հարցը ֆնտարկում էին: Անփութութեան ղարտէսաւների մասին կանխակալ ենթադրություններ հայտարարելը դեռ վաղ է: Ի՞նչ անփութութեան մասին է խոսքը, եւ չեն հասկանում», - նախկին տնօրէնին հակադարձում է ներկայիս տնօրէնը:

Ազգային գրադարանի տնօրէնի ղարտէսաւանաւ Հրայր Սարիբեկյանը ղարտէսաւել այն, ինչ իրեն հայտնի էր մինչ այդ ղարտէս: Արտադրութ դրութեան ժամանակ սերվերները հեռավար են կառավար-

վել: Ինտերնետ-կապի խափանումն ու ցեւեմարանների անհասանելիութիւնը հուշել են, որ սերվերների հետ ինչ-որ բան այն չէ: Գրադարանի աշխատակիցն ու ղարտէսը մեղ է ներվերների սեւյակ եւ տեւել, որ մյուս սարքերն այրված են, իսկ սերվերները՝ ծխեցված: Բնականաբար, ահազանգել են Արտադրութ իրավիճակների նախարարություն:

Տնօրէնի կարծիքով՝ դեռ վաղ է եղանակացնել կամ ենթադրել, որ հրդեհը ոչնչացրած կլինի սերվերների ամբողջ ղարտէսաւութիւնը: Այն, որ իսկապէս վստահ սակ է դրված արժեւաւոր հարստութիւն, եւ մարդկանց տարիների աշխատանքը կարող է ջուրը լցվել՝ գումարած ֆինանսական միջոցները, անհերքելի է: Թվայնացվել են ոչ միայն Ազգա-

յին գրադարանի, այլեւ Հայաստանի ու աշխարհի տարբեր գրադարանների տղագիր բացառիկ նմուշներ, որոնք արդեն վերադարձվել են հասցեատերերին, այսինքն՝ այդ գրականութիւնն Ազգային գրադարանում չի ղարտէսաւ: Թվայնացվել է մինչեւ 20-րդ դարի սկիզբը տղագրված ժառանգությունը: Սակայն գրադարանի տնօրէնը հավաստիացնում է, որ թվայնացված ժառանգությունն առանձին կրիչների վրա եւս ղարտէսաւ, եւ կարող են հետագայում վերականգնել:

Նա նշեց, որ սերվերների ղարտէսաւությունն ամառային համակարգ տեղափոխելու անհրաժեշտութեան վարդուց կար, ինքը բարձրաձայնել է դրա մասին: Ի վերջո, սերվերներն արտադրութաւ չեն նման դեղիքից, իսկ ամառային համակարգը օտաւ ավելի արախով է: Համեմայն դեղուս, Ազգային գրադարանի թվայնացված գրականութիւնը ղարտէսաւ է եղել սերվերներում, ոչ թէ ամառային տղարութիւն, եւ փաստ է, որ այդ ժառանգությունը հետց այս ղարտէս վստագված է ու հայտնի չէ՝ մասնագետներն ինչ կղարտեն՝ այն ամբողջութեամբ, թե՛ մասամբ է ոչնչացվել, իսկ միտուցե, բարեբախտաբար, սերվերներն արտադրութ են միայն ծխաարտադրութ: Փորձագիտական խումբն ուսումնասիրութեան արդիւնքները դեռ չի հայտնել: ➡

ԵՐԿԱՆԴ ԱԶՍՏՅԱԼ

ՊԵՏՐՈՍ, ԱՄՆ

Հայաստանը ճգնաժամի թայմանն է անցնում: Համավարակի գլոբալ ազդեցությունից ոչ մի երկիր զերծ չի մնացել, եւ Հայաստանը բացառություն չէ: Վարակը կաթվածահար է արել սենտությունը եւ շուտ է սկսել հանրային առողջապահության համակարգը բոլոր երկրներում: Հայաստանը բավական արդյունավետ կերպով է կարողանում թաքցնել համավարակի դեմ: Սակայն այդ նույն վարակի հանդեմ ֆաղափարների ճակատագրապահական մոտեցումը դժվարացնում է առողջապահության բնագավառի աշխատողների գործունեությունը:

Հայաստանն առանց այն էլ զգնվում է «ոչ-դաստիարակ», ոչ-խաղաղություն» իրողության մեջ, մի կացություն, որն ստիպում է իրենց երեխաների աղաքայի մասին մտածող ծնողներին արագադառնալ երկրից: Սա ասիական ճանաչման մասին է, որի հետեւում են կարող են գնահատել թուրքերն ու արբերջանցիները: Սա նաեւ ցածր լարվածության դաստիարակ է, եւ հայրենասիրության ոչ մի չափաբաժին չի կարող դրա առաջին անգամ: Այդ դաստիարակ էլ այս դաստիարակն է, որի հետեւում են կարող են համարել աղակալությունացմանը նույնպես ծայրահեղ գործունեներ:

Վերջերս, Ռուսաստանի արագործնախարար Սերգեյ Լավրովը այս հրավառ կացությանը յուր ավելացրեց արբերջանամեծ իր հայտարարությամբ: Դա երկար սղախառն հարված էր, հաշվի առնելով Հայաստանում հնչող հակառուսական հռետորաբանությունն ու ժամանակ առ ժամանակ իրականացվող գործողությունները: Լավրովը ցնցեց Հայաստանի արտաքին ֆաղափարականության գերատեսչությունը հայտարարելով, որ բանակցությունների սեղանին դարաբաղյան հակամարտության կարգավորման մի փաստաթուղթ կա, որը ֆինանսավորում է Հայաստանի եւ Արբերջանի արագործնախարարների կողմից: Նա նաեւ ավելացրեց, որ փաստաթուղթը կանխատեսում է փուլային կարգավորում, որը լուրջ է սկսի Լեռնային Ղարաբաղի սահմաններից դուրս զգնվող որոշ քաղաքներից հայկական զորքերի դուրս բերմամբ:

Հայաստանի արագործնախարար **Զոհրաբ Մնացականյանը** ժխտեց նման փաստաթղթի գոյությունը: Սովորաբար, բանակցությունների գործընթաց

ուն ծավալվող գլխավոր զարգացումները բացահայտվում էին ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի երեք համանախագահների կողմից: Ռուսաստանի միակողմանի հայտարարությունը ցույց էր տալիս, որ Ռուսաստանը հաշիվներ ունի մաքրելու Հայաստանի հետ: Նման ենթադրության հիմք կարող է ծառայել այն, որ բացի փաստաթղթի վերաբերյալ հայտարարությունից, Լավրովը հանդիմանական խոսքեր էր ուղղել Երեւանին՝ Գազդրոմի եւ Հարավային Կովկասի երկաթուղային համակարգի (որոնք Ռուսաստանին են դասակարգվում) դեմ դասական գործընթաց

դրված ոչ իբրև, ոչ նախորդ իշխանությունների, ոչ էլ երկուսի արանում Երեւանի հանրության կողմից:

Երկրորդ օրենսդրական փաթեթը, որ լուրջ հանրային ֆինանսավորման անհրաժեշտ դարձավ, վերաբերում էր աղբի մաքրման ունեցող գույքի բռնագավառում: Սա ուղղված էր նախկին վարչակարգի անդամների եւ նրանց համախոհ կասարածուների դեմ: Եթե օրինագիծը վաղեմություն ունեցող դեմքերին չհանդարտանար, գուցե այդքան վիճելի չլիներ: Նույնիսկ խորհրդարանում սեղի ունեցող ֆինանսավորման ժամանակ նախկին գործարար

սափել ներկայի բեռնացման գործընթացից: Բայց հավասարի մնալով հայկական ավանդական խառնվածքին ու դյուրաբորբոք բնավորությանը, մարդիկ սրվեցին ծայրահեղականությանը եւ ֆինանսականությանը՝ հրմաքս վստահեցնելով բոլորին, որ **վեճնետա** չի լինելու:

Ներկայիս հետախուզում են երկու գործեր: Խորհրդարանի դաշնակցության ենթահանձնարարի նախագահ Անդրանիկ Զոհարյանի փաստաբանական խումբը ֆինանսավորման 2016-ի ամսական փաստաթղթի հանգանակները, իսկ մյուսը՝ 2008-ի մարտյան զանգվածային ան-

ծայրահեղական ֆաղափարական խմբավորման առաջնորդ Արթուր Դանիելյանի հետ, որի փոքր ջարդվել էր: Հետո հարձակվել էին Սեդա Սաֆարյանի՝ մարտի 1-ի դեմքերը հետախուզող փաստաբանական հանձնախմբի փաստաբանի եւ նրա ընտանիքի վրա: Նորարդուսի քաղաքում մոտ հարյուր հոգի կռվի էր բռնվել, որի հետեւում երկու հոգի մահացել էր:

Իսկ բոլոր կռիվների գլխավոր սեղի ունեցավ խորհրդարանում, որտեղ «Լուսավոր Հայաստան» խմբակցության առաջնորդ Էդմոն Մարուխյանը հարձակվեց «Իմ ֆայլը» խմբավորման անդամ, ազատամարտիկ Սասուն Միխայելյանի վրա, երկկողմ հայ-հոյակների մեքին: Աշխարհը սովոր էր նման ծեծկռուների ակամատեղ լինել թուրքական եւ այլ խորհրդարաններում: Այժմ հերթը Հայաստանին է:

Մարուխյանն ու նրա խմբավորումը խորհրդարան էր մուտք գործել «Իմ ֆայլը» դաշնության օժանդակությամբ, որտեղի սանձնի հնազանդ ընդդիմադրի դեքը: Բայց Մարուխյանը, երեքի, ավելի լուրջ հակառակորդի դեք է իրեն վերադառել: Կռվի վերջում, վարչապետ Նիկոլ Փաշինյանը մոտեցավ ամբիոնին ֆինանսավորում համար Մարուխյանին, որն սկսել էր ծառայել նախկին նախագահներ Զոհարյանին եւ Սարգսյանին: Նա իր ելույթն ավարտեց մեքին, որ սա հեղափոխության եւ անձամբ իր առաջին դաստիարակում էր, որը չլուրջ էր սեղի ունեցար:

Հուսահատ խմբավորումներ թայմարում են ներկա վարչակարգի դեմ, ժամանակ չսալով նրան, որ ամբողջ իր դիրքերը եւ դիմակայի մարտահրավերները: Զոհարյանն ու Սերժ Սարգսյանի փեսան՝ Միխայել Միմասյանն ունեն իրենց հարող հեռուստատեսային ալիքներն ու սեղեկատվական աղբյուրները, որոնց միջոցով թայմարում են կառավարության դեմ: Վերջերս նրանց է միացել նաեւ Ազգային անվտանգության ծառայության նախկին ղեկավար Արթուր Վանեցյանը:

Մինչ Հայաստանը գոյատևում մարտահրավերների առաջ է կանգնած, ժողովուրդը բեռնացված է եւ լարիզանական դաստիարակ է մղում:

Ոչ մի փրկություն չլուրջ է ակնկալել արտաքին քաղաքականությանը: Միայն առողջ դաստիարակությունը կարող է նվազեցնել լարվածությունը, վերացնել բեռնայնացումը եւ իմաստավորել հանրային ներդաշնակությունը:

Թարգմ. ՏՄԿՈՒԿ ԾՈՒՆԻԿՅԱՆԸ (The Arm. Mirror-Spectator)

Աղակալությունացնող գործունեներ Հայաստանի ֆաղափարականության մեք

թաց սկսելու կաղակցությամբ: Այսֆանով բավարարվեմք մեք երկրին աղակալունացնող արտաքին գործունեների մասին, որոնց նկատմամբ Հայաստանը դիմագրավելու արդյունավետ լծակներ չունի: Դժբախտաբար, դրանց գալիս են միանալու ներքին գործունեներ, որոնցից գուցե կարելի կլինեք խուսափել ավելի քաղաքային կառավարման եւ խոհեմ ֆաղափարականության կիրառման Ծնորիկի:

Խոսքը նախ այն արժաւի մասին է, որ ծավալվեք ընդդեմ Սահմանադրական դասարանի, որի նախագահ Հայր Թովմասյանը մագաչափ անգամ չզիջեք իր դիրքերը: Թավժա ա հեղափոխության ծայրահեղականների թեւը կոչ արեք անմիջաղէտ արձակել դասարանը, բայց վարչապետ Նիկոլ Փաշինյանը առարկեք, հաշվի առնելով միջազգային հանրության հանդեք իր սանձնած դասարանական լծակները: Որոշվեք հանրաւիտ անցկացնել, անուղղակի միջոցով նոր օրենքներ ընդունել եւ դուրս գալ անելանելի կացությունից: Սա միանժամակ չըն-

օլիգարխներ ֆնահաճորեն ձերբակալվեքին եւ նրանց գույքը առգրավեք՝ ֆաղափարների ողջույնների մեքին: Պողովիզը հասել էր իր գագաթնակեքին:

Այժմ էլ քաղաքային մեք է դրված մեք այլ նախագիծ, որ ղեքեք է կանոնակարգի լրատվական դաշնը: Իրականում դա միջոց է վերահսկելու սանձարձակ ընդդիմադիր մամուլը: Փաթեթը նախատեսում է եզրագծեր սահմանել, որովհետեւ սաղալվելուց հետո նախկին վարչակարգը աղաստան է գեք մեքիա ոլորտում, որի միջոցով բավական արդյունավետ ձեքով դարձրեքանական դաստիարակ է մղում: Սա, իհարկեք, խիստ նյարդայնացնում է ներկա վարչակարգին եւ դյուրազգիք դարձնում օրենսդիրներին, որոնք եքեքն աղմկալի բանավեքերից անցնում են փողոցային ծեծկռուների:

Եթե նոր վարչակարգը առավել վեքանձն ու մեքահոգի դրսեւորում որդեքեր՝ բավարար ղաքիծ համարելով նախկինների դաշնակալուք լինելը, եւ հաշնեքման գործընթաց ծավալել, միգուցե կարելի կլինեք խու-

կարգությունների գործը, որի ընթացքում սղանվել էին 10 ֆաղափարներ:

Վերջինը հետախուզում է երկրորդ նախագահ Ռեքեր Զոհարյանի դասական գործին գուգահեք: Զոհարյանը ձարդերի եքեքում է: Չի գործում անմեքության կանխավարկածի դրույթը: Գործի Ծուքը ընթացող դասական եւ հասարակական ֆնարկումները կրկեսանման մի մթնոլորտ են սեղեքել, որի մեք նրա կառավարության օրոք սուժած մարդիկ ցասումնալից արտահայտություններով են հանդես գալիս:

Ինքը՝ Զոհարյանը դարձել է որոշիմաստով մի «քեքնաչափ», որի միջոցով Մոսկվան գնահատում է Հայաստանում Ռուսաստանի նկատմամբ վերաբերմունքը, մինչ նրան սանցողների մեք աչքը հառած է դեքի Արեւմուտք դիվիդենդներ ձեք բեքելու ակնկալիքով:

Եթե այս գույգ գործերը վարվեքին հանում դաշնակաղէտ հայտարարված դաշնակաղէտի, աղա կարող էին օրինական համարվել: Բայց ֆանի որ կոնեքեքստից դուրս են եքել՝ ֆաղափարանացվելու եւ հասարակության հոգեքանական բավարարվածությանը ծառայելու նղաքակով, դրանք հակադարձ հասարակական հարվածների են արժանանում:

Իշխանության նյարդային ղաքսալանը սաղանքներին՝ թուլություն է նեքանկում, իսկ թուլությունը ազեքսիա է ծնում:

Եվ իրոք, ազեքսիվ բնույթի դեքեր սեղի ունեքան վերջերս: Թվում է, թե դրանք կաղ չունեն լարված իրադարձության հետ, բայց վստահ կարելի է ղնդել, որ այդ իրադարձության արդյունքն են:

Ազգային ժողովի փոխխոսնակ Ալեք Սիմոնյանը փողոցային կռվի էր բռնվել «Աղեքվաք»

Կորոնավիրուսի հետագա զարգացման սցենարներ

Slate.fr կալինում հրաղարակված հողվածի հեղինակները նեքում են, որ հարկավոր է նախաղաքսուսվել Ծաքաքներ, աճիսներ անց կան գուցե ավելի ուք SARS-CoV-2-ի հնարավոր գրոհի սցենարներին ու ռազմավարություններին:

«Արագ եւ լիակատար անհետացման» սցենար: Դա արձանագրվեք 2002-2003 թվականների SARS-ի դեքմում, որը նույնղէտ ի հայք էր եքել Չինաստանում: Ցավոք SARS-CoV-2-ը նախորդից սարքեքվում է մասնակրաղէտ համաճարակի դիմամիկայի սեքակեքից: SARS-ը լուրջ հիվանդություն էր անեն սեքակեքից եւ անխուսափելիորեն հանգեքնում էր հոսղիսալացման: Իսկ ներկայիս կորոնավիրուսի վարակման դեքմերի մեք մասը

անախսանիք է: Շվեդական մողելը ենթադրում է էնդեմիկություն, վիրուսի նեքին սարածման ազատություն, որղէտի բնակչության 70%-ը հիվանդանա եւ ձեք բեքի հավաքական իմունիսեք:

Երկրորդ սցենարը՝ «դաղար-առաք», ֆրանսիայի օրինակով կիրառվող կարանտինային սահմանափակումներն են: Օրինակ՝ հինգ մարդուց ավելի հավաքվելու արգելք, հասարակական վայրերի եւ դղրոցների փակում եւ այլն: Կարանտինի վեքացումից իրադրությունը կարող է կրկին դառնալ սազմաղալի:

Երրորդ սցենարը՝ «ամառային ընդմիջում» է: Ամառային արգելակումը լավ հայքն է մի Ծարք հիվանդությունների, մասնակրաղէտ սեքոնային գրիղի

դեքմում: Սակայն ղեք է հիքել, որ SARS-CoV-2-ը Ծաք ավելի վարակիչ է, եւ անառային ընդմիջումը կարող է միայն մասնակրոքն կանգնեքնել համաճարակը:

Չորրորդ սցենարը՝ «աղեքային» է, այսինքն աղեքների սցենարներ, որոնք մեքակել են մասնագեքների թիմերը: Դա գործունեության է դղրում ֆաղափարական գործիչներին:

Հինգերորդը՝ «էնդեմիկության» սցենարն է, ինչղէտ սեքոնային գրիղը: Բացառված չէ, որ նոր կորոնավիրուսը կարունակի գոյատեքել եւ հարուցել նոր համաճարակներ: Էնդեմիկության մասին բացեքիքս խոսել է նաեւ Առողջաղաղության համաքխարհային կազմակեքրությունը:

Էնդեմիկ սցենարի դրսեւորումներից մեքը հետեւյալն է: Բնակչության մեք մասը դաքակասման է ենթարկվում, ինչղէտ կարմուկի դեքմում, մեքակվում է հավաքական իմունիսեք եւ հնարավոր է նույնիսկ վարակի ամբողջական վեքացում, ինչղէտ ժամանակին սեղի ունեքավ սիֆի համաճարակի դեքմում:

Էնդեմիկ սցենարի դրսեւորում կարող են լինել այղղէտ կոչված «ռեքերվուարային կեքնալիները», որոնք կարող են հանդես գալ որղէտ վարակի աղբյուրներ:

Համավարակի սկզբից ի վեք անցած հինգ ամիսներից հետո դժվար է կանխատեսումներ անել, թե ինչ կղասաղի կորոնավիրուսի հետ: Այս ողրոքում կանխատեսումները, ցավոք, դաքսանալային են, Slate.fr-ում գրում են գիքնականներ ժամիվ Լոն եւ Անսոան Ֆլաքն:

Արևակ ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ

Բանասիրական գիտությունների թեկնածու

Տարիներ առաջ՝ հեռավոր 1966 թվականին, երբ դեռ դորոցական էի եւ Բաբու-Երեւան գնացելով առաջին անգամ միայնակ Նախիջեւանից Երեւան էի գալիս, ամբողջովին ադրբեջանցիներով լի վագոնում մի հետաքրքիր հայրենակից գտա, որի հետ զրույցը, բնականաբար, մեր հայրենի եզերի՝ Նախիջեւանի շուրջն էր:

- Ես միշտ զարմանում եմ,- ասում էր նա,- այդ ինչո՞ւն է լինում, որ հնուց ի վեր հայ երաժշտության, վիդյասագ-գուսանների բնորոտ Գողթն-Նախիջեւանը բոլոր ժամանակներում սվել է այսօր էլ շարունակում է սալ հայ մշակույթի նորանոր նշանավոր գործիչներ:

Եվ ուղեկիցս թվարկում էր հայությանն ու աշխարհին հայսնի՝ ծնունդով կամ արմատներով նախիջեւանցիների բազմաթիվ անուններ, որոնց թվում՝ այդ տարիներին արդեն շատ սիրված երգչուհի Ռոզի Արմենի անունը:

Ճիշտն ասած՝ ես որդես անվերադարձ ճանաչություն չընդունեցի հայրենակցիս ասածը, բայց շատ հաճելի էր թեկուզ չհաստատված՝ այդ լուրը լսելը, մանավանդ որ հեռուստատեսությամբ հեռարձակվող երգչուհու առաջին երեւանյան համերգին անձամբ էի լսել նրա «Վայրս թրփահայ է, հայրս՝ ռուսահայ» կենսագրական բացահայտումը:

Տարիներ անց, լրագրող Վանիկ Սանթրյանի հեռուստահաղորդման ժամանակ, երգչուհին, իրոք, առաջին անգամ ասաց, որ հայրը ծնունդով Նախիջեւանից է, սակայն թե Նախիջեւանի ո՞ր բնակավայրից՝ չասած: Այնուհետեւ նախիջեւանագետ-գրաստանբան Արզան Այվազյանն իր «Նախիջեւան. հայկազունի» հանրագիտական տեղ գտած Ռոզի Արմենի կենսագրականում նշեց, որ նրա հայրը ծնունդով Նախիջեւանի Աստաղա գյուղից է եղել: Որոշ նախիջեւանցիներ սակայն ղմրում էին, որ երգչուհու հոր ծննդավայրը ոչ թե Աստաղան է, այլ Այլաղա, երրորդ տարբերակի համաձայն՝ Նախիջեւանի մերձակա մեկ այլ գյուղ՝ Ծմբանը:

Այնուհետեւ երեւան եկան համացանցային նյութերը, ըստ որոնց՝ Ռոզիի մայրը Անկարայի մերձակայքում գտնվող Սանոզ հայկական գյուղում ծնված Նուրան-Նվարդ Ալոզյանն է, իսկ հայրը՝ Նախիջեւանում ծնված Խուրուդ-Խուրեն Զովհաննիսյանը:

Մի ֆանի տարի առաջ առիթ ունենալով անձամբ հանդիպելու երգչուհուն՝ հարցրեցի. «Նախիջեւանի ո՞ր գյուղից էր հայրիկը»: «Իր փաստորթին մէջ միայն գրուած էր՝ Նախիջեւան», - եղավ պատասխանը: Եվ ֆանի որ լուրստաբար էի հանդիպել նրան՝ Անկարայից օրվա տոնակատարության ժամանակ, չկարողացա երկար խոսել: Սակայն մեր սկսած զրույցը դարձրեաքար շարունակվեց վերջերս՝ երգչուհու հետ իմ հեռախոսազրույցներում:

Այդ զրույցների ժամանակ սիկին Ռոզին, կրկին վերանայելով հոր փաստաթղթերը, որոշ տեղեկություններ եւս հայտնեց նրա մասին: Գայրը ծնվել է 1896 թվականի մայիսի 10-ին, վախճանվել է 1980 թվականի հուլիսի 14-ին: Գոր հայրը՝ Մարգար Զովհաննիսյանը, 1905 թվականի հայ-թաթարական ընդհարումների ժամանակ ութամյա տղայի աչի առաջ տղանվել է տուն ներխուժած թուրքերի կողմից՝ զոհվելով: Թագուհի Գեւորգյանը, ավելի վաղ է վախճանվել: Ռոզիի եղբայրը՝ Մարգարը, զոհվել է կրել, իսկ ֆույրը՝ Թագուհին՝ տառապանքով:

Ես էլ իմ հերթին հիշեցի եւ երգչուհուն զոհվելու հոր ծննդավայրի վերաբերյալ չորրորդ տարբերակ-վարկածը՝ իմ ամենամաքազ հայրենակիցներից մեկի՝ 1883 թվականին Նախիջեւանի Առինջ գյու-

ղում ծնված եւ 1983-ին Երեւանում վախճանված **Շամիր Ասեփանի Տեր-Յովհաննիսյանի** վկայությունը: Նա 1903 թվականին ավարտելով Երեւանի արական գիմնազիան՝ ուսուցիչ էր նշանակվել Նախիջեւանի Ազնաբերդ, աղա Առինջ գյուղերի նորաստեղծ դպրոցներում եւ աշխատել մինչեւ 1909 թվականը, այնուհետեւ տեղափոխվել էր Երեւան եւ հետագա ողջ կյանքում աշխատել որդես հաշվադատ: Շամիր Տեր-Յովհաննիսյանը զոհվել էր, որ 1910-ական թվականների վերջերին Երեւանում նրա հարեւանն է եղել Ռոզի Արմենի հայրը՝ Խուրուդ Զովհաննիսյանը, ծնված Նախիջեւանի Ճահուկ (Ջահի) գյուղում: Նրանք աղբիւր են կող-կողի՝ ներկայիս Վարդանանց փողոցի սկզբամասում:

«Կրնայ ըլլա», - լսելով ինձ՝ զոհաստեղծ սիկին Ռոզին: Գայրիկս իր անցեալին մասին երբեք չէր զոհանք մեզի: Մեմք ալ շատ չէիմք ուզեր «փորկրել» իր անցեալը: Միայն զիտեիմք, որ ֆանի մը տարի լեռներուն մէջ կռիւներու մասնակից եղած է, աղա Արափի վրայէն Պարսկաստան, Պուլկարիա, յետոյ ալ Ֆրանսա անցած է: Երբ կը հարցնէիմք՝ «Ինչո՞ւ Գայրստանէն հեռացած էիր», կ'ըսէր. «Ես կարմիրներու դէմ կռուած էի, ինչո՞ւն կրնայի տորրոյային Գայրստանի մէջ աղբիւր»:

Մեր զրույցից զարգ դարձավ, որ այդ «լեռներուն մէջ կռիւները» ամենայն հավանականությամբ Լեռնահայաստանի ինքնապաշտպանական կռիւներն են եղել, որտեղ տղարաղես Գարեգին Նժդեհի հրամանատարությամբ կռվել են նաեւ վրեժով լցված բազմաթիւ հայրենագործ նախիջեւանահայեր: Երգչուհու հայրը, ֆաստրեն, կռվել է Գարեգին Նժդեհի ազատագրական ջոկատներում եւ հետագայում, ֆաշտեղյակ լինելով Նժդեհի ու նրա զինակիցների հանդեպ տորրոյային Միությունում ծավալված հալածանքներին, մշտապէս զոհուցել է բացահայտվելուց:

Այս տեղեկությունը միանշանակ հաստատեց Ռոզի Արմենի երեւանաբնակ զարմիկը՝ ճարտարապետ **Ռոբերտ Այդինյանը**, որը Զովհաննիսյանների ընտանիքի մեմերին է, եւ որին Երեւանում Խուրուդ-Խուրեն Զովհաննիսյանը անձամբ էր զոհանք իր կյանքի զանգեզուրյան շրջանի, աղա Նժդեհի զորքի կազմում Պարս-

Ռոզի Արմենի Նախիջեւանյան արմատները

Երգչուհու հայրը կռվել է Գարեգին Նժդեհի ինքնապաշտպանական ջոկատներում

կասանով Եվրոպա անցնելու մասին:

Ռոբերտը զոհանք, որ Երեւանում Ռոզիի հոր հետ մի ֆանի օր շրջել են ֆաղափ կենտրոնական մասերում, նա կարող էր հուզմունքով է նայել ֆողոցներին, շենքերին ու մարդկանց եւ հաճախ կրկնել. «Շատ է ֆոխվել ֆաղափը»: Երեւանում զանգեզուր վերջին օրը Խուրուդ Զովհաննիսյանը Ռոբերտին անտաղաւելի հարցրել է. «Չանգեզուրում եղե՞լ ես»: «Այո», - զոհաստեղծ էր նա: «Գիտե՞ս, որ բոլեւիկները Չանգեզուրն էլ էին ուզում Ադրբեջանին բռնակցել»: «Գիտեմ», - զոհաստեղծ էր Ռոբերտը: «Իսկ զիտե՞ս, թե ում շնորհիւ Չանգեզուրը Գայրստանի կազմում մնաց»: «Իհարկե, զիտեմ: Այստեղ բոլորը չզիտեն դա, բայց շատերը զիտեն», - առանց Գարեգին Նժդեհի անունը տալու ասել է Ռոբերտը: Եվ այստեղ Ռոզիի հայրը նրան ասել է մի բան, որ շատ ֆշերին է խոստովանել. «Ես էլ եմ նրա հետ կռվել եւ նրա հետ հեռացել Գայրստանից»:

Ռոզի Արմենի հայրը

Մեր հերթական հեռախոսազրույցին սիկին Ռոզիին ուզում էր զոհանք նաեւ հոր հավանական ծննդավայրի՝ անցյալում համանուն գավառի կենտրոն եւ բավական հայտնի բնակավայր եղած Ճահուկ գյուղաֆաղափի մասին, երբ անբացատրելի մղումով որոշեցի նախքան այդ մի անգամ էլ վերանայել զոհանքան-վիճակագիր **Արո**-ի (Զովհաննես Տեր-Մարտիրոսյան) «Գայր-թուրական ընդհարումը Կովկասում (1905-1906թթ.)» գրքում նկարագրված իրադարձությունների՝ Ճահուկ գյուղի հասկածը: Գտա Ճահուկում թուրքերի իրականացրած զազանությունների մանրամասն նկարագրությունները, իսկ զրքի վերջում ներկայացված Ճահուկից 51 զոհերի ցանկում՝ 35-րդը անհավաստիորեն... «Յովհաննեսեան Մարգար» անուն-ազգանունն էր (էջ 461). նա զոհվելու օրը, 1905 թվականի մայիսի 12-ին, եղել է 45 տարեկան: Այլեւս կասկած չմնաց, որ երգչուհու հոր ծննդավայրը հենց Ճահուկ ավանն է եղել:

Գայրը, մայրը, եղբայրը

Շատ Ազնավուրի հոր հետ, սովորել են միեւնոյն դորոցում (հավանաբար՝ Թիֆլիսի Ներսիսյան դորոցում): Նրանց ֆարիգյան հանդիման մասին Շատ Ազնավուրի «Կյանքից կառած» զրքի՝ իր զրած նախաբանում հիշել է Ռոզին: Մի օր հայրը տուն է եկել ֆայլող դեմքով: Գայր նորաբաձառի խանութում Ազնավուրի հորն է հանդիպել, որն իրեն ասել է. «Գիտե՞ս, Խուրեն, տղա՛ Շատը, երգում է: Գայրը զոհաստեղծ է. «Գիտե՞ս, Միշա՛, աղջիկս՝ Ռոզը, նոյնպէս սիրում է երգել»: Նրանք ուրախ են եղել, որ տարիներ անց կրկին հանդիպել են, հիշել իրենց թիֆլիսյան կյանքը, դորոցը:

...Նախիջեւանցիներն իրավամբ հոգատարանք են լցվում իրենց երկրամասից սերված երեւելի հայերի՝ Արամ Խաչատրյանի, Կոմիտասի, Գարեգին Նժդեհի, Ռուբեն Մամուլյանի, Անրի Թուրայանի, Մանուկ Աբեղյանի, Զրիսափոր Միխայելյանի, Դավիթ եւ Գեորգի Մայրանների, Մայրի Առլենների, Զովհաննիսյանների, Լազարյանների եւ շատերի մասին խոսելու: Այս անուններին ավելանում է նաեւ Խաչատրյան մեծանուն երգչուհի Ռոզի Արմենի անունը, որի հայրական ճյուղի արմատները նոյնպէս հայերիս զոհանքական հայրենիքի նշանավոր այս հասկածից են սերված:

ԱՐԾԿԻ ԲԱՆՉԻՆՅԱՆ

ԳՈՒՐԳԵՆ ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ.

« Դիրիժորությունը մի քանակ կախարհանք է »

Հայազգի ռուսական դիրիժոր **Գուրգեն Պետրոսյանը** ծնվել է 1991 թվականին, Նալչիկում: Սովորել է Հյուսիսային Կովկասի Արվեստի դասական ինստիտուտի մասնագիտացված երգչախմբի դիրիժորության մեջ, Ռոզա Խաչատրյանի դասարանում, որն իր ուսանողին ուղարկել է Լ. Վ. Սոբինովայի անվան Սարատովի դասական կոնսերվատորիա: Այստեղ Պետրոսյանը ընդունվել է երգչախմբի դիրիժորության բաժինը (Նելլի Վլադիմիրցևայի դասարան): 2015-ին Սարատովի դասական կոնսերվատորիան ավարտել է երգչախմբի դիրիժորի, 2017-ին՝ սիմֆոնիկ նվագախմբի դիրիժորի մասնագիտությամբ: Մասնակցել է Թեոդոր Կուրենցիսի, Դենիս Ֆիցերի և Յուրի Սիմոնովի վարժեսության դասերին:

Ուսումնառության ընթացքում դարձել է մի քանի մրցույթի դափնեկիր, այդ թվում՝ 2015-ին Կրասնոյարսկում կայացած Ակադեմիական երգչախմբերի դիրիժորների միջազգային մրցույթի առաջին մրցանակին: 2015-2017 թվականներին եղել է Սարատովի դասական կոնսերվատորիայի սիմֆոնիկ նվագախմբի օգնական դիրիժորը, իսկ 2016-2018 թվականներին՝ Պոլոտյեի կամերային նվագախմբի դիրիժոր:

Գուրգեն Պետրոսյանը ելույթներ է ունեցել Հայաստանի դասական սիմֆոնիկ նվագախմբի, «Նոր Ռուսաստան» դասական սիմֆոնիկ նվագախմբի, Մարիինյան թատրոնի սիմֆոնիկ նվագախմբի, Կոստրոմայի մարզի դասական ֆիլհարմոնիայի կամերային նվագախմբի, Աստանայի դասական ֆիլհարմոնիկ սիմֆոնիկ նվագախմբի, Մոսկվայի դասական սիմֆոնիկ նվագախմբի, Հոնկոնգի սիմֆոնիկ նվագախմբի և Դանիական ռադիոյի սիմֆոնիկ նվագախմբի հետ:

2018-ի մարտից Պետրոսյանը Սանկտ Պետերբուրգի Մարիինյան թատրոնի դիրիժոր-սառնոր է: Այնտեղ նա առաջին անգամ հանդես է եկել որպես օպերայի դիրիժոր՝ ղեկավարելով Ռիմսկի-Կորսակովի «Յարի հարսնացուն»: Որպես օգնական դիրիժոր մասնակցել է Վերդիի «Ֆալստաֆ» և Պուչչինիի «Աղջիկն Արեմոսից» օպերաների բեմադրություններին: Գուրգենը ղեկավարել է նաև Չայկովսկու «Սարդուկ-Չարդուկի» երկու արբեր բեմադրություններ, Ռիմսկի-Կորսակովի «Պան Վոյեվոդա», Պրկոֆեի «Նեանախոսություն վանում» օպերաները, ինչպես նաև այլ ներկայացումներ և արբեր համերգներ: 2019 թվականի դեկտեմբերին Բադեն-Բադենում Մարիինյան բալետի օրգանաչափային ժամանակ եղել է նվագախմբի ղեկավարը...

-Հարգելի Գուրգեն, առաջին անգամ քո մասին իմացանք 2015-ին, երբ Կրասնոյարսկի ակադեմիական երգչախմբի դիրիժորների միջազգային մրցույթում նվաճեցիր առաջին մրցանակը: Այսօր մենք հղաքս ենք քեզին ինչպես նաև քո հայկական անուն-ազգանունը առաջին լավագույն օպերային թատրոններից մեկի դիրիժորների ցանկում...

-Կրասնոյարսկի մրցույթից ունեմ միայն ամենաջերմ հիշողություններ, ոչ միայն որ կարողացա հաղթել, այլև որ ինձ բախտ վիճակվեց հանդիպել հիանալի գործընկերների, որոնց հետ շատ անակում եմ շփվել: Այդ ժամանակից անցել է զրեթե իննգ արեք, և, բարեբախտաբար, ես ավելի ու ավելի եմ հավաստում, որ եթե մի բան իսկապես լավ է, որ դա ես փափագում, անողորմաբար իրականացնում եմ, անգամ եթե դասերս անում եմ, թե ինչպես կարող է դա սեղի ունենալ:

Մյուս է, անգամ եթե դասերս անում եմ, թե ինչպես կարող է դա սեղի ունենալ:

-Դու ծնվել ես Նալչիկում, մի քանակ անգամ, որն արդեն ռուսական դիրիժորական արվեստին սվել է մի այնպիսի վարժեսի, ինչպիսին ԽՍՀՄ ժողովրդական արտիստ Յուրի Տեմիրկանովն էր: Կաբարդինո-Բալկարիայում դիրիժոր լավ հող լինի դասական երաժշտության համար:

-Ինչպես գիտեմք, դիրիժորության վարժեսները ծնվել են առաջինի միանգամայն արբեր վայրերում: Միգուցե Կովկասը, շատ լավ բնության հարուստ, զարմանալի գեղեցկության և այնտեղ աղբյուր ժողովուրդների, նույնպես է ուժեղ բնութագրի, կամֆի ձեռավորմանը, ինչն անհրաժեշտ է դիրիժորի համար, որպեսզի նա կանգնի մեծ կազմի առջև և ուրախությամբ, հաճույքով ու հուզմունքով հրավիրի գործընկերներին միասին երաժշտություն հնչեցնել: Ամեն դեպքում, դիրիժոր է իսկապես սիրել դիրիժորության գործընթացը, սա զարմանալի մի գործընթաց է, մի քանակ կախարհանք... ու այդքամ, որքան էլ դու ծնվել ես, հաջողության կհասնես:

-Գուրգեն, որքան է քեզ արմատներդ և խոստում ես հայերեն:

-Տասնիկ ու դարձիկ Ստեփանակերտից սեղանի վրա եմ Նալչիկ, երբ հայրս եղել է հինգ արեք: Տասնիկս անընդմեջ եմ լսում էի հայոց լեզուն, արցախյան բարբառը: Իհարկե, ես գիտեմ ամենօրյա արտասանություններ, բայց, ընդհանուր առմամբ, ցավով արեք, չեմ կարող ասել, որ հայերեն խոսում եմ: Աղագայում, իհարկե, ես կցանկանայի լեզուն սովորել դասառձ մակարդակով:

-Ավագ փուլը՝ Ռուզաննա Պետրոսյանը, սովորել է Նալչիկի թիվ երեք երաժշտական դպրոցի դաճնամուրի բաժնում: Իսկ նա շատ անակ է երաժշտական կարիերան:

-Ձույրս միշտ սիրում էր երգել, բայց երաժշտական դպրոցն ավարտելուց հետո իր համար այլ ուղի ընտրեց: Ես լսում եմ շատ անհրաժեշտ հավաստի համար: Ես լսում եմ շատ անհրաժեշտ հավաստի համար:

-2016-ին 29 երկրների 57 երիտասարդ երաժիշտներ դիմել են մասնակցելու Արամ Խաչատրյանի անվան դիրիժորների երեւանյան XII միջազգային մրցույթին: Առաջին փուլ անցել է ընդամենը 12 հոգի, այդ թվում՝ նաև դու: Ի՞նչ տղավորություններ ունես երեւանյան մրցույթից:

Նյան մրցույթից:

-Շատ հաճելի էր Խաչատրյանի անվան մրցույթի 12 մասնակցների մեջ լինելը: Դա սիմֆոնիկ դիրիժորների առաջին մրցույթն էր և իմ առաջին այցը Հայաստան: Ինձ լավ էր եկան ֆալաֆի մթնոլորտն ու օրգանային, զարմանալի սաճարները, թանգարանները. մեր ժողովրդի դասերս, իհարկե, հարուստ է: Հասկանալի է իմ հարգանքներս: Շատ ուրախացրեց նաև Հայաստանի դասական սիմֆոնիկ նվագախմբի կազմակերպիչները, ձայնի որակը և անսամբլի զգացողությունը: Միշտ ուրախալի է նվագախմբի այդպիսի մակարդակի հասնելը:

-Երբեք ղեկավարել ես հայկական երաժշտություն՝ երգչախմբով կամ նվագախմբով:

-Հայկական երաժշտություն ղեկավարել եմ հայաստանյան մրցույթի ժամանակ, բայց մինչ այդ ունեցել էի մի հեթանոսական փորձառություն Սարատովի կոնսերվատորիայում, երբ երգչախմբային դիրիժորության ավարտական ֆունկցիանը կատարելով գործերից մեկը Կոմիտասի ստեղծագործությունն էր՝ կանանց երգչախմբի կազմում: Սարատովի հայ համայնքի միջոցով ես նաև գաա մի դուրսևալի, որի մասնակցությունը զարմանալի մթնոլորտ ստեղծեց դալիլում:

-Ի՞նչ ծրագրեր ունես 2020 թվականին և ինչպե՞ս լցրեցիր առօրյա ինֆորմացիոնալ ընթացքում:

-Ծրագրերս նույնն էին՝ շատ անակել զարգանալ, ելույթներ ունենալ մրցույթներում, փառասոցներում: Մարիինյան թատրոնը շատ անակում է մնալ իմ ստեղծագործելու հիմնական վայրը, այս հնարավորությամբ համար ես չսպասում եմ շատ անակել եմ Վալերի Նախալովից Գերգիելին: Երեւանից առաջարկներ չեմ եղել, բայց, իհարկե, ես լսում եմ ինչպե՞ս և համագործակցել սեղի խմբերի հետ: Ինֆորմացիոնալ ընթացքում ես կադրված, իհարկե, ելույթներ չկան, բայց ամեն ինչի մեջ, կարծում եմ, դիրիժոր է փնտրել առավելություններ: Օրինակ, կարանտինի շրջանում հնարավոր դարձավ ավելի լավ ժամանակ հասկանալ զրբեր կարգալում, արբեր օպերաներ ու սիմֆոնիկ համերգներ լսելուն, ֆիլմեր դիտելուն, լեզուներ սովորելուն, սորոսով զբաղվելուն և հարազատների հետ լինելուն: Բայց, իհարկե, ամենքս սղասում եմ մեր սիրելի գործին վերադառնալու հնարավորությամբ և հուսով եմ, որ դա շատ լավ սեղի կունենա...

Երեւանցի ուսանողը՝ աթենսյան մրցույթի դափնեկիր

Սեւան Ղարիբյանը, որն ուսանում է Երեւանի Կոմիտասի անվան դասական կոնսերվատորիայի ստեղծագործական բաժնի 4-րդ կուրսում (Վարդան Աճեմյանի դասարան) դափնեկիր է դարձել վերջերս Աթենքում «An Art Artistry» կազմակերպության անցկացրած «Ժամանակակից դաճնամուրը» միջազգային ստեղծագործական մրցույթում: Նա հաղթող է ճանաչվել դաճնամուրի համար գրված «Երեք փերիներ» ստեղծագործության համար: Մրցույթին հայտ էին ներկայացրել 37 կոմպոզիտոր 20 երկրից: Որպես մրցանակ ժյուրիի կազմում ընդգրկված դաճնակահարները կատարելու են Ղարիբյանի ստեղծագործությունը, որի սեսաձայնագրությունը թողարկվելու է «An Art Artistry»-ի թվային հարթակներում: Սեւան Ղարիբյանի մասին դասող էջն արդեն սեղանի վրա է աթենսյան մասկոթային կենտրոնի կայքում՝ an-art.com/en/portfolio/segha/:

Մինչ այդ, փետրվարին, ԱՄՆ-ի Տեխաս նահանգի Օսթին քաղաքում կայացած «Գուրգեն Հորնթեթ 21-րդ դարի կոմպոզիտորների լաբորատորիայի» լաբային ֆառյակի VI միջազգային կոմպոզիտորական մրցույթում 200 հայտի մեջ եզրափակիչ փուլ է հասել Ղարիբյանի՝ լաբային ֆառյակի համար գրված «Մայրիներ» ստեղծագործությունը: Մրցանակն ամերիկյան «Ինվոլ» լաբային ֆառյակի կատարմամբ բարձրակարգ ձայնագրությունն ու

սկավառակի թողարկումն է, ինչպես նաև արձանը թվային հարթակներում:

Սեւան Ղարիբյանը լիբանանահայ հոր և հայաստանցի մոր զավակ է: Նախնական մասնագիտական կրթությունն ստացել է Երեւանի Սոփեյ դիարյանի անվան երաժշտական դպրոցում և Բեյրութի Համազգայինի Կանաչյանի անվան և Բախի անվան երաժշտական դպրոցներում: Նա նաև գրում է բանաստեղծություններ, ինչպես արեւելահայերեն ու արեւմտահայերեն, այնպես էլ անգլերեն և ֆրանսերեն: Չուգահեռ սովորում է նաև Լոնդոնի համալսարանի կառավարման և թվային նորարարության բաժնում:

Նիկոլն էլ առաջվա Նիկոլը չի, չէ...

ՆԱԻՐ ՅԱՆ

Կար ժամանակ, երբ մարդիկ միմյանց հարցնում էին. «Եսոր Նիկոլը «լայվ» է մտել, ի՞նչ է ասել: ...Նիկոլը ո՞նց ասի, եղ-դդես էլ անելու եմք»:

Նիկոլը «լայվ»-ով ասե՛ր՝ հաց մի կերե՛ք, չէ՛ն ու՛՛՛՛, Նիկոլն ասե՛ր՝ երկն-փոց ի՞նձ համար աստիճան է՞լ, կիջե՞ցնե՛հ: Ե՛վ այս անբեկանե-լի, անուրանալի վստահությու-նը, հավասը իրական կյանքում էր: Մարդիկ համոզված էին, որ Նիկոլն իրենց կոպտացման, կիրկի, Նիկոլը երեք չի ստում, չի դավաճանում, Նիկոլը կյանքն էլ չի խնայի իրենց հա-մար, որովհետև նա իրենց հե-րոսն էր, իրեպը, անվերադարձ կասարելությունը:

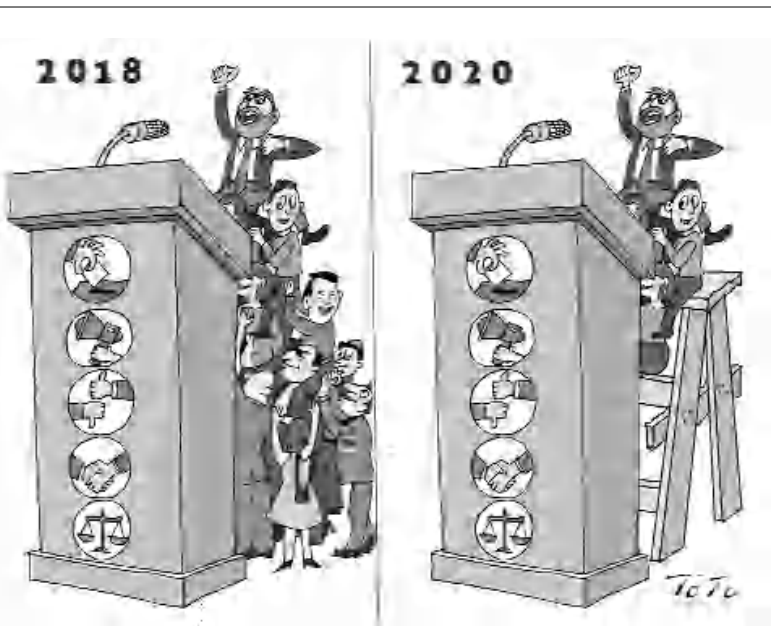
Հազար ու մի խնդիրները նա-մակի մեջ ծարած՝ մարդիկ կառավարության դուռն էին գալիս՝ համոզված, որ Նիկոլն իր աշխատանքային ժամա-հանից հենց ժամի իրենց, ան-միջապես վերել կկանչի, կլսի իրենց լուրջությունը, դարդին դարձան կանի: Նիկոլը կհրա-մայի իր աշխատողներին՝ ինչդես կարգն է, բոլորի խանդիրները լուծել: «Նիկոլը ո՞նց ասի, աշխատողներն էլ-դդես էլ կանեն»:

Հաս ժամանակ չանցավ՝ ընդամենը մեկ, մեկուկես օր: Վարչապետ Նիկոլ Փաշինյանի «լայվ»-երի ակտիվությունն այդ ընթացքում նույնը մնաց, բայց դրանց կենսունակությունն աստիճանա-բար նվազեց: Այս իրողությունը ցավալի էր առաջին հերթին նրա «լայվ»-երն ու-ժուրով լսող, նրա հրահանգներով աղ-րող հանրության համար, որովհետև սաս-նամյակներ շարունակ իր դեկավարների մեջ սրացավություն, բարի կամք չես-սած ժողովուրդը վերջապես գտել էր մե-կին, ում հավաստում ու վստահում էր: Հետո արձը ցավո՛ք է, որովհետև հետադ-րին վստահությունն ու հավասն է կոր-չում: Մարդկանց սրտերը բուռ-բուռ լց-ված հավասը կաթիլ-կաթիլ հուսահա-տության վերածվեց:

Հիմա Նիկոլն էլի «լայվ» է մտնում, որ է լինում՝ նույնիսկ երկու անգամ: Առաջ էլ, հիմա էլ ասում է. «Դուք ե՛ք ի՞նձ վար-չապետի աթոռին դրել, ժողովուրդ ջան, դուք ե՛ք որոշողը՝ ես կմնամ վարչապետ, թե ոչ»: Ոչ վաղ անցյալում նրա այդ խոսքերից մարդիկ ոգետրվում էին, ի-րենց կարելով զգում, հազար սերիալ

երեկո կրկնում է՝ դիմակ ու ձեռնոց դրե՛ք, սոցիալական հեռավորություն դա-հանե՛ք, համավարակի կանխումը կախ-ված է յուրաքանչյուրիս անհասական ղախվածից ու գիտակցությունից, սթա-փությունը մի՛ կորցրե՛ք: Ինձն ասում է, ին-քը՝ լսում: Առաջ Նիկոլն ասե՛ր՝ կորոնա-վիրուս կա, ու բոլորը մի մարդու դես չհավասարե՛ն, լավա՛ծ բան էր: Իսկ հիմա Նիկո-լը ստիպված է հանրու-թյանը հազար ու մի ե-ղանակով համոզել, ա-ղաջուցել, թե՛ ժողո-վուրդ ջան, հավասացե՛ք, ազնիվ խոսե՛ք, կորոնավի-րուսը հորինված չի, այն իսկապես կա, ես էլ դի-մակի բիզնեսի մեջ «փայ» չունեմ:

Եթե կորոնավիրուսը մեկ-մեկուկես օրի ա-ռաջ ի հայտ գար, Հայաս-տանում այն երկրորդ օրն իսկ կանխված կլինե՛ր, որովհետև Նիկոլը «լայվ»-երով կհրահանգե՛ր ժողո-վուրդ ջան, մնում եմք սա-նը, ղախվածում եմք բո-լոր կանոնները: Հանրու-

թյունն անվերադարձ կկասարե՛ր նրա հրահանգներն, ու ինչդես վարչապետը կասե՛ր՝ կորոնավիրուսը լինե՛ցնե՛՛ք, Փաշինյանն այդ մտայնությամբ երեք ամիս առաջ հայաս-տանը՝ կորոնավիրուսն ո՞նք չունե՛ն է, որ մենք նրանից վախենանք: Թերեւս նա վա-սահ էր իր խոսքի ուժին, վստահ էր, որ ինչ ասի, մարդիկ կլսե՛ն ու կկասարեն: Բայց այսօր, ներկա դրանից Նիկոլի «լայվ»-ե-րը ուժը կորցրած են, իրենց սղառած ու հնացած: Վարչապետն ինչքան էլ կոկորդ ղառնի, թե՛ իրար փք մտած՝ մի գրուցե՛ք, դիմակ-ձեռնոց դրե՛ք, թե չէ կսուզանե՛մ, չեմ խնայի ոչ մեկին, արդեն ամեն ինչ միեւնույն է դարձել: Հենց այս իրավիճա-կը լուրջ է կանխատեսե՛ր Փաշինյանը, կանխատեսե՛ր ու ամեն ինչ անե՛ր, որով-հետեւ իր խոսքից դրանից: Խուսափե՛ր ան-լուրջ ու անմտաբան դառնալուց, խուսա-փե՛ր սովորականի վերածվելուց:

Չէ, Նիկոլն էլ առաջվա Նիկոլը չէ: Ու երեւում է՝ ինձն էլ գիտի դրա մասին:

Ինչպե՛ս են հրդեհվել Ազգային գրադարանի սերվերները

Ի՞նչ է տեղի ունեցել, ինչդես է ծագել հրդեհը եւ ի՞նչ ղառա-նով: Հոսանքի սասանումները կարգավորող սարքեր գրադարանում ունի, ու-րեմն բացառե՛մք, որ հրդեհն առաջացել է հոսանքի սասանումներից: Տնօրենի կար-ծիքով՝ դժվար թե հոսանքի սասանումները հրդեհի ղառառ եղած լինեն: Նա ոչինչ չի բացառում, չի բացառում նաեւ մարդ-կային գործոնը: Փորձագիտական խմբի ու-սումնասիրության արդյունքներից է կախ-ված՝ հրդեհի դեղիքի ֆնտությունն ինչ ըն-թացք կունենա: Հրաշյա Սարիբեկյանը մի ֆանի անգամ շեշտեց, որ ոչինչ չի բացա-ռում, ղառառ է ղառառել՝ սեխնածի՛ն է հրդե-հը, թե՛ մարդածին: Սերվերների սեմյակում տեսախցիկներ չկան, բայց գրադարանի մուտքի մոտ դրանք տեղադրված են: Այդ օրե-րի տեսաձայնագրությունները տնօրենի մոտ են, ամեն ինչ նկարահանվել է, բացի այն երկու ժամից, երբ գրադարանում հոսանքն անջատվել է: Եթե հարկ լինի, տնօրենը տե-սաձայնագրությունները կսրամադրի գործի ֆնտությամբ:

«Այսօր մենք խոսում եմք թվայնացված գրականության անհասանելիության մա-սին, իսկ կորուսների մասին խոսելը դեռ վաղ է: Զանի որ թվայնացված ամբողջ գրականությունն արխիվացված է նաեւ կրիչների վրա, ուրեմն վերականգնել հնա-րավոր է: Հետաքննությունը կղաղի, թե ինչ է կասարվել սերվերների սեմյակում», - խոսեւ ավարեց գրադարանի տնօրենը:

Խմբ. կողմից. Ազգային գրադարանը թվայնացրել էր նաեւ «Ազգ»-ի առաջին 7 տարիների (1991-98) հավաքածուն, որի օրի-նակը դեռեւս մեզ չէր սրամադրվել:

Ճավակցություն

«Ազգ»-ի խմբագրությունը խորաղես ցավակցում է իր գործընկերոջ՝ Բոսո-նում լույս տեսնող «Արմինյն Միրո-Սփեթ-թեյթ» շաբաթաթերթի խմբագիր Ալին Գրիգորյանին՝ իր սիրելի հայրկի մահ-վան առիթով եւ ցանկանում է երկմային միաթարություն:

1 Կարելի է ասել, որ նույն ճա-նադարով ժամանակին գնա-ցին նաեւ Եվրասիական Տնտեսական Միության (ԵԱՏՄ) հիմնադիր հայրերը, այդ կառույցին գրավչությունն սալու հա-մար կիրառեցին նույն այդ գործիքը՝ էներ-գետիկան: ԵԱՏՄ ստեղծման ղազմավա-րական ղայմանագրում հենց այս գոր-ծոնն էլ առաջմային էր՝ ստեղծել միաս-նական էներգետիկ շուկա, որը հնարավո-րություն կսա անդամ ղետություններին ձեռք բերել համեմատաբար էժան էներգա-հումք:

Խոսքը ոչ միայն նավթի ու գազի, այլեւ էլեկտրաէներգիայի եւ ընդհանուր էներգե-տիկ շուկայի մասին է, որը ղետե՛ք է միաս-նաբար ղարգացնելն հասնելու համար ընդհանուր էներգետիկ կայունության եւ է-ներգոհամակարգերի սիմխոնիզացմա-նը: Այս ծրագրի հիմնական դրույթները ներառված էին ԵԱՏՄ ստեղծման ղայա-մանագրում, որտեղ նշված էին նաեւ ժամ-կեսները, մասնավորաղես՝ նախ եւ ա-ռաջ կողմերը ղետե՛ք է սկսելն էլեկտրաէ-ներգիայի ընդհանուր շուկայի ձեւավո-րումը, աղա անցնելն գազի եւ նավթի շուկաներին:

Այս ուղղությամբ որոշակի ֆայլեր սկս-վեցին իրականացվել ԵԱՏՄ-ի ստեղծ-ման ու դրան Հայաստանի միավորման առաջին իսկ օրից, մասնավորաղես՝ է-լեկտրաէներգիայի ընդհանուր շուկայի ձեւավորման ուղղությամբ, ինչը ղազմա-վարական նշանակություն ուներ անդամ բոլոր երկրների համար, ֆանի որ շառերը

ԵԱՏՄ-ն էլ գազի շուկան

ունեին էլեկտրականության ավելցուկ, իսկ մյուսներն էլ, կաղված սեզոնից, այդ նույն աղառնի դիֆիցիտ: Սակայն, այս գործընթացը դանդաղեց, ՀՀ-ում տեղի ունեցած հայտնի «հեղափոխությունից» հետո, եթե մինչ այդ ակտիվ բանակցու-թյուններ էին ընթանում անդամ ղետու-թյունների էներգետիկայի նախարարու-թյունների մակարղակով, աղա հետագա-յում այն կանգ առավ:

ՀՀ-ում ընդհանրաղես վերացվեց էներ-գետիկայի նախարարությունը, որին հետե-լեցին տարօրինակություններ, որոնք էլ 2019թ. հունվարից հանգեցրին գազի գնի թանկացմանը: Դրա ղառառառների մա-սին «ԱԶԳ»-ի նախորդ համարներում ա-րդեն առիթ եղել է անդաղառնալու, հետե-լաբար կանգ կառնեմք միայն այն խնդիր-ների վրա, որոնք ձեւավորվել են վերջին օ-րերին:

Ե՛վ այսղես. ՀՀ-ն կարի ունի էժան գա-զի եւ այս հարցում իր համար դառնակից է գտել հանձին Բելառուսիայի, որի հետ փորձում է «միասնաբար» ձնուում գոր-ծաղրել Ռուսաստանի վրա՝ միասնական նղառակին հասնելու համար: Նախ սկս-եմք նրանից, որ ՀՀ-ն եւ Բելառուսիան այս հարցում դառնակիցներ լինել չեն կարող, ֆանի որ տարբեր ֆաղաֆական շա-հեր ու կախվածություններ ունեն:

Այսղես, Բելառուսիայում արտաղրվող էլեկտրաէներգիայի 90 տոկոսը գեներաց-

վում է ջերմակայաններում, իսկ ՀՀ-ում դա մախմում 40 տոկոս է կազմում, այ-սինքն՝ Մինսկի կախվածությունը ղուսա-կան գազից շառ ավելի է, ֆան մերը: Բա-ցի այդ, Բելառուսիան գազի տարանց-ման ղետություն է, իսկ Հայաստանը ոչ, հետեւաբար առաջինը դրա հառվին կա-րող է նվազեցնել գազի գինը, իսկ մեմք ոչ:

Բելառուսիան ցանկանում է փոխել ոչ միայն գազի, այլեւ տարացման գինը, ին-չը նրա համար ղազմավարական նշա-նակություն ունի, բայց ոչ մեր համար, իսկ այդ հարցում աջակցելով Մինսկին՝ մեմք անիմաս տեղը հակասության մեջ եմք մեմում Մոսկվայի հետ: ՀՀ եւ ԲՀ ղմ-րումը, թե ո՞րը ղետե՛ք է լինի գազի միաս-նական գինը, բխում է նաեւ ԵԱՏՄ ղայ-մանագրից, սակայն այդ ղայմանագրում նշվում է, որ ղետե՛ք է ստեղծվի միասնա-կան շուկա, որը եւ կթելաղրի գազի գինը:

Այսինքն, ՀՀ-ի եւ ԲՀ-ի տղառումը, որ կողմերը ղետե՛ք է միասին որոշեն գազի գինը բանակցությունների միջոցով, ոչ միայն չի համաղառաղաղում ԵԱՏՄ ղայմանագրին, այլեւ տնտեսական ընդ-հանուր շուկա ստեղծելու տրամաբանու-թյանը: Այսինքն, ղուսական կողմը ղմ-րում է, որ նախ ղետե՛ք է ստեղծվի գազի միասնական շուկա եւ ըստ շուկայական հարաբերությունների տրամաբանության՝ ղախանջարկ-առաջարկի հարաբերու-

թյանը կորոշվի նաեւ միասնական գազի գինը: Սա նաեւ նշանակում է, որ երկ-կողմ հարաբերությունների արդյունքում գազի գնի հսակեցման մեթոդաբանու-թյունը այլեւս չի կիրառվի եւ կգործի շու-կայական հարաբերությունների տրամա-բանությունը, եւ այդ հումքի գինը կարող է նվազել կամ աճել, ըստ ղախանջարկի եւ առաջարկի հարաբերությունների փոփո-խության:

Ինչեւեւ, գազի գնի շուրջ ՀՀ եւ ՌԴ հա-կասությունները ղայմանավորված են այդ խնդրում առկա ղարգացումների տրամաբանությունն ու ԵԱՏՄ-ի ստեղծ-ման նղառակները չհասկանալուց: Բա-ցի այդ, ՀՀ-ի ներկա ղեխանություններին հարկավոր են շուկայական արդյունքներ՝ ղայմանավորված տնտեսական դժվարու-թյունների եւ էներգետիկ հարցում թույլ տր-ված սղաղների հետ: Սա նաեւ փաս է գործող ղեխանությունների անկարողու-թյունը հասկանալու, վերլուծելու ու գնա-հատելու այն ֆայլերը, որոնք ՀՀ-ին տանում են դեղի նոր էներգետիկ ղգմաժամի: Ու այս հարցում Երեւանն ընտրել է ԵԱՏՄ անդամ ղետեւս վասագույն դառնակցին, որը հասնելով ինչ-որ արդյունքների, հաս-կաղես գազի տարանցման հարցում, իս-կույն կանցնի ՌԴ-ի կողմը՝ թողնելով ՀՀ-ին միայնակ՝ իր չլուծված էներգետիկ խնդիրներով եւ ՌԴ-ի հետ վաս հարաբե-րություններով:

ՎԱՂԻՍԻՐ ԴԱՐԲԵՆՅԱՆ

Անվանագրության հարցերով փորձագետ

«Գաղսնի առաքելություն»

ԱԼԵՆ ԴԱԼԵՍ

1942 թվականից Ալեն Դալեսը անցավ դաշնակառույցի աշխատանքին ԱՄՆ Ստրասթոգիական ծառայությունների վարչությունում, չնայած այդ հետախուզական գերատեսչության հետ նա վաղուց արդեն կապված էր: Գերատեսչությունը ղեկավարում էր 57-ամյա Ուիլյամ Դոնովանը, առաջին աշխարհամարտի հերոս, միլիոնատեր, Ուոլ-Սթրիթի վրա զանազան բարգավաճող իրավաբանական գրասենյակի սեփականատեր, համարձակ, վճռական, անկախ, խիզախ և վստահների սովոր մի մարդ: Մտերիմները նրան անվանում էին «Վայրի Բիլ»:

Նրան հաջողվեց կարճ ժամանակահատվածում վերոհիշյալ գերատեսչության աշխատանքներում ներգրավել ռուս «փայլուն անձնավորություններ»: Այդ թվում էլ Ալեն Դալեսը:

Ով էր նա ինչ մարդ էր Ալեն Դալեսը: Պատասխանը միանշանակ է՝ արտասովոր ընդունակությունների սեր մարդ:

Դառնալով ԱՄՆ ամենագաղսնի ծառայության՝ ԿԳՎ ՏՆՕՐԵՆԸ (ղեկավարել է ԿԳՎ-ն 1953-1962 թթ.), Ալեն Դալեսը շարունակում էր մնալ ամերիկյան հասարակության կողմից ամենաճանաչված մարդկանցից մեկը: Ոմանք, ի դեմս Դալեսի, շեշտում էին բարեհամբույր, բարեհոգի, ռոմանտիկ, իսկ ոմանք՝ կոռուպցիոնիստ և անսահմանափակ ֆանսագիայով մարդու:

Տրամաբանական է: Հետախուզությունը չափից դուրս լուրջ մասնագիտություն է, որդեգրի նրանով չգրավվեց ռոմանտիկ մարդիկ:

Իր «Հետախուզության արվեստը» գրքում Ա. Դալեսը հետախուզական մեթոդ է ցարդարում կառավարող ստեղծագործության հավաքման, հասարակության և հետախուզության աշխատանքի միջոցով, կառավարման և ղեկավարման, հետախուզության գործակալական և օգնականների ցանցի, աղատեղեկատվության, հետախուզական ստեղծագործության իրացման և վերջապես կարգերի մասին:

Իր «Հետախուզության արվեստը» գրքում Ա. Դալեսը հետախուզական մեթոդ է ցարդարում կառավարող ստեղծագործության հավաքման, հասարակության և հետախուզության աշխատանքի միջոցով, կառավարման և ղեկավարման, հետախուզության գործակալական և օգնականների ցանցի, աղատեղեկատվության, հետախուզական ստեղծագործության իրացման և վերջապես կարգերի մասին:

Իր «Հետախուզության արվեստը» գրքում Ա. Դալեսը հետախուզական մեթոդ է ցարդարում կառավարող ստեղծագործության հավաքման, հասարակության և հետախուզության աշխատանքի միջոցով, կառավարման և ղեկավարման, հետախուզության գործակալական և օգնականների ցանցի, աղատեղեկատվության, հետախուզական ստեղծագործության իրացման և վերջապես կարգերի մասին:

Իր «Հետախուզության արվեստը» գրքում Ա. Դալեսը հետախուզական մեթոդ է ցարդարում կառավարող ստեղծագործության հավաքման, հասարակության և հետախուզության աշխատանքի միջոցով, կառավարման և ղեկավարման, հետախուզության գործակալական և օգնականների ցանցի, աղատեղեկատվության, հետախուզական ստեղծագործության իրացման և վերջապես կարգերի մասին:

Իր «Հետախուզության արվեստը» գրքում Ա. Դալեսը հետախուզական մեթոդ է ցարդարում կառավարող ստեղծագործության հավաքման, հասարակության և հետախուզության աշխատանքի միջոցով, կառավարման և ղեկավարման, հետախուզության գործակալական և օգնականների ցանցի, աղատեղեկատվության, հետախուզական ստեղծագործության իրացման և վերջապես կարգերի մասին:

Իր «Հետախուզության արվեստը» գրքում Ա. Դալեսը հետախուզական մեթոդ է ցարդարում կառավարող ստեղծագործության հավաքման, հասարակության և հետախուզության աշխատանքի միջոցով, կառավարման և ղեկավարման, հետախուզության գործակալական և օգնականների ցանցի, աղատեղեկատվության, հետախուզական ստեղծագործության իրացման և վերջապես կարգերի մասին:

Իր «Հետախուզության արվեստը» գրքում Ա. Դալեսը հետախուզական մեթոդ է ցարդարում կառավարող ստեղծագործության հավաքման, հասարակության և հետախուզության աշխատանքի միջոցով, կառավարման և ղեկավարման, հետախուզության գործակալական և օգնականների ցանցի, աղատեղեկատվության, հետախուզական ստեղծագործության իրացման և վերջապես կարգերի մասին:

Իր «Հետախուզության արվեստը» գրքում Ա. Դալեսը հետախուզական մեթոդ է ցարդարում կառավարող ստեղծագործության հավաքման, հասարակության և հետախուզության աշխատանքի միջոցով, կառավարման և ղեկավարման, հետախուզության գործակալական և օգնականների ցանցի, աղատեղեկատվության, հետախուզական ստեղծագործության իրացման և վերջապես կարգերի մասին:

Իր «Հետախուզության արվեստը» գրքում Ա. Դալեսը հետախուզական մեթոդ է ցարդարում կառավարող ստեղծագործության հավաքման, հասարակության և հետախուզության աշխատանքի միջոցով, կառավարման և ղեկավարման, հետախուզության գործակալական և օգնականների ցանցի, աղատեղեկատվության, հետախուզական ստեղծագործության իրացման և վերջապես կարգերի մասին:

Իր «Հետախուզության արվեստը» գրքում Ա. Դալեսը հետախուզական մեթոդ է ցարդարում կառավարող ստեղծագործության հավաքման, հասարակության և հետախուզության աշխատանքի միջոցով, կառավարման և ղեկավարման, հետախուզության գործակալական և օգնականների ցանցի, աղատեղեկատվության, հետախուզական ստեղծագործության իրացման և վերջապես կարգերի մասին:

Իր «Հետախուզության արվեստը» գրքում Ա. Դալեսը հետախուզական մեթոդ է ցարդարում կառավարող ստեղծագործության հավաքման, հասարակության և հետախուզության աշխատանքի միջոցով, կառավարման և ղեկավարման, հետախուզության գործակալական և օգնականների ցանցի, աղատեղեկատվության, հետախուզական ստեղծագործության իրացման և վերջապես կարգերի մասին:

Իր «Հետախուզության արվեստը» գրքում Ա. Դալեսը հետախուզական մեթոդ է ցարդարում կառավարող ստեղծագործության հավաքման, հասարակության և հետախուզության աշխատանքի միջոցով, կառավարման և ղեկավարման, հետախուզության գործակալական և օգնականների ցանցի, աղատեղեկատվության, հետախուզական ստեղծագործության իրացման և վերջապես կարգերի մասին:

ձեռքբերած ստեղծագործությունը: Գնահատականով եւ վերլուծությանը մեծ է գրադպի «Կենսոճան»:

Այնուհետեւ, ըստ «Կենսոճանի» հրահանգի, հետախուզողը մեծ է շարունակել այդ հարցում խորանալ կամ դադարեցնել այդ մշակումը: Այստեղ ճիշտ գնահատականներն ու վերլուծությունը մեծ է դարձնել՝ որն է առաջնային եւ որը՝ երկրորդական:

Լրացնենք դարձնելով Դալեսին. օրինակ ինչն է կարելի՞ դարձնել հակառակորդի ռազմա-արդյունաբերական համալիրի հաջողությունները, նրա հնարավոր միջանկյալները այս կամ այն «թեժ կետի» ներքին խնդիրներին, դաժնեղանակ գործողություններին, դարձնել նրա շեշտակետը առաջիկայում ՄԱԿ-ում փնտրվող հարցերի շուրջը: Միտքերը բոլորն էլ առաջնահերթ են, կախված ժամանակից մասշտաբից եւ նրա ռազմավարությունից: Ամեն դեպքում, հետախուզության ֆինանսական ռեսուրսներն անսահմանափակ չեն եւ չի կարելի ֆինանսները փոփոխել երկրորդական խնդիրների համար:

Եվ նորից մեջբերենք Ալեն Դալեսին. «Իհարկե արեւելյաների կայաններում գործող հետախուզողները շատ բան է կախված եւ միշտ չէ, որ «Կենսոճան» միջոցով առաջարկի կոնկրետ առաջադրանքի կատարման եղանակները: Հետախուզողը մեծ է ինքն աղատելի խնդիր լուծման ստեղծագործական մոտեցումը:

Սակայն երբեմն հետախուզողը կարող է ոգեւորվել իր հավաքած գործակալի ակտիվությունից, նրա փոխանցած ստեղծագործություններից, իսկ «Կենսոճան» զգնի ոչ միայն աշխատանքի շարունակելու աշխատանքի հետ: Իհարկե ոչ մի «Կենսոճան» եւ ոչ մի «դրսոճան» գործող հետախուզող չեն կարող հազարավել ամեն ինչ, գնահատել հնարավոր բոլոր հաջողությունները, ինչպես նաեւ վստահվել նրա ձախողումները: Սակայն «Կենսոճան» հոգասար վերաբերմունքը կարող է հետախուզողին հնարավորինս հեռու դնել ձախողումներից:

Չմեղացնելով ամերիկյան հետախուզությանը, ուզում եմ նշել, որ նրանք շատ բան ունենին սովորելու խորհրդային հետախուզությունից: Մինչ ԿԳՎ-ի ստեղծումը (1946 թ.), խորհրդային հետախուզությունում արդեն աշխատում էին բազմաթիվ փորձառու հետախուզողներ, որոնք անցել էին հետախուզության «թոհուրոհով»: Բացի այդ, նրանցից ոմանց հաջողվել էր նաեւ «դուրս դնել» եւ կենդանի մնալ Եթովպիայի «մեծ զոհումներից» հետո:

Խորհրդային հետախուզությունը առաջիններից էր, որ սկսեց օգտագործել ոչ լեզու (ոչ օրինական) հետախուզական ցանցերը թիրախ երկրներում: Այլ բան է ունենալ հետախուզական ռեզիդենտուրա (կայան) դեպի անասան «ծածկի սակ», այլ բան՝ ունենալ գործակալական ցանց, որին ուղղորդում է ոչ լեզու ռեզիդենտը (կայանի ղեկավարը), օրինակ՝ ինչ-որ գործարար կամ մշակութային կենսոճանի «ծածկի սակ»:

Ալեն Դալեսը առաջինն էր, որ մշակեց ամերիկյան հետախուզողի վարձակառու (վարձի օրենսգիրք): Ահա այդ սկզբունքներից մի ֆանիսը.

1. Առաջնորդվել միայն վեհ բարոյական սկզբունքներով եւ դեմոկրատիայի սկզբունքներով: Նրանք ունենում էին ամեն ինչ, կուսակցության եւ կառավարական մարմինների հետախուզություններից:

2. Պահպանել ԱՄՆ օրենսդիր մարմինների դաշնային օրենսդրությունը (օրենսդրություն) եւ չմասնակցել դեմոկրատիայի սահմանադրական կարգի խախտումներին:

3. Ծառայության ամբողջ ժամանակահատվածում չմեղացնել միայն աշխատանքից:

4. Չօգտվել նաեւ ուրիշներից չհարմարեւ աշխատանքով չկատարված արժեքները: Աշխատանքից եւ նրա ընթացիկ անդամները չմեղացնել օգտվել բարիներից ու արժեքները:

5. Չստեղծել ուղղակի կամ անուղղակի կապեր (առեւտրական, գործարար կամ այլ շեշտակի կապեր՝ լեզուով մասնավոր շահերից) այլ անձանց կամ կազմակերպությունների հետ, որոնք կարող են վնասել հետախուզողի իմիջը:

6. Ձեռք բերած գաղսնի ստեղծագործությունները չօգտագործել մասնավոր հետախուզություններից ելնելով:

7. Հեռու մնալ կոռուպցիայի բոլոր շեշտակներից, հիշելով, որ դեմոկրատիայի ծառայողը ստացել է ժողովրդի վստահությունը:

Հետագա վերլուծությունները եւ շեշտակների ձեւակերպումները թողնում են ընթերցողիս հայեցողությանը:

(Շար. նախորդ համարից եւ վերջ)

Զարաբոլում դարձյալ քրեական հետաքննության ենթարկված

Գերմանական «Դայչե վեյլե» լրատվամիջոցի թուրքական ծառայությունը ստեղծագործում է, որ Թուրքիայի նախագահ Էրդողանի փաստաբանը ֆրեական հայց-բողոք է ներկայացրել լրագրող Ռաֆիկ Զարաբոլի դեմ, այն բանի համար, որ նա իր հոդվածով «գինվորական հեղափոխության» կոչ է անում:

Զարաբոլի «Անհաջողությունից խուսափում չկա» վերնագրով հոդվածը, որ հրատարակվել է «Եվրոնես» թերթում եւ «Արժ Գերբե» կայքում, նախագահ Էրդողանին համեմատում էր նախկին վարչապետ Ադնան Մենդերեսի հետ, որին

գինվորական խուսափում կախարհում բարձրացրեց 1960-ին:

Դասախազին ուղղված խնդրագրում Էրդողանը նշել է, որ Զարաբոլում բացահայտեցին ստառնում է իրեն գինվորական հեղափոխության եւ մահապատժով: Նա կոչ է արել սահմանադրական կարգը խախտելու եւ նախագահի անվտանգության դեմ ուղղված հոդվածներով հետախուզություն սկսել ինչպես Զարաբոլի, այնպես էլ թերթի եւ կայքի դեմ:

Իր դասախազին հայտարարության մեջ Զարաբոլում հակադրվել է, ասելով, որ իր հոդվածն ընդհանրապես դեմ է գինվորական

կան հեղափոխություններին եւ ինքն ամբողջ կյանքում դադարել է դրանց դեմ: «Անբացարձեցի է, թե ինչպես են սխալ մեկնաբանել հոդվածս», ասել է նա, ավելացնելով, որ նրան ձեռք էն եւ ստառնացրել ինչպես 1971, այնպես էլ 1980 թվականներին: «Ինձ նաեւ ստառնացրին Հրանտ Դիմիի հետ միասին՝ 2006-ին: Դրանք այն ժամանակի մարդիկ էին, որոնք այսօր կառավարության սյուներն են համարվում», նշել է մարդու իրավունքների դաշնակցությունը:

Ավելացնենք, որ 2008-ին Զարաբոլի դասախազին 5 ամսվա բանտարկության (որ հետ-

սագայում փոխարինվեց տուգանքով) Հայոց ցեղասպանությունը ճանաչելու համար:

Թուրքիան աշխարհում ճանաչված է որպես ամենամեծ թվով լրագրողներ բանտարկող երկիր: Ավելի քան 100 լրագրողներ կային զսնվում է բանտում կամ նախադատական կալանում:

«Լրագրողներ առանց սահմանի» կազմակերպության 2020-ին հրատարակած «Համաշխարհային լրատվության ազատության ցուցակում» Թուրքիան 180 երկրների շարքում գրավում է 154-րդ հորիզոնականը: Տ.Ս.

«Հեռավորության պահպանումը թույլ է տալիս պաշտպանվել օդակաթիլային, բայց ոչ աերոզոլային ճանապարհով փոխանցվող վիրուսից»

Կորոնավիրուսի ԴՆԹ-ն՝ վարակակրից ավելի քան 2 մետր հեռու

Ավելի ու ավելի ցածր սեղելություններ են հայտնվում այն մասին, որ Sars-CoV-2-ը փակ սարածֆների օդում մնում է կախված վիճակում: Թեև սարածությունը մասնաճիւղային ճանապարհով փոխանցվող վարակից, այն անարդյունավետ է փոխանցման վերոհիշյալ եղանակի դեմքում, գրում է գերմանական Suddeutsche Zeitung թերթը:

աերոզոլ էին ստեղծել վիրուսով սաստիկ վարակված հեղուկի կաթիլներից: Տվյալ գիտափորձը թեև այնքան էլ հասկանալի չէ մարդկանց միջավայրում վիրուսի փոխանցումը ցուցադրելու համար, սակայն մասնիկները օդում մնում էին երեք ժամ, եւ հենց այդքան ժամանակ էլ վարակիչ էին:

Սկզբում հիվանդացավ երգչախմբի մասնակիցներից մեկը, իսկ հետո՝ ամբողջ երգչախումբը: Խոսքը Skagit Valley Chorale երգչախմբի մասին է, որի անդամները փորձի համար հավաքվել էին մայիսի 10-ին: Այն, որ վիրուսը մեծ արագությամբ սարածվեց ընդամենը մեկ փորձի ժամանակ, փորձագետներից ցածրի կարծիքով ցույց է տալիս Sars-CoV-2-ի առավել շահ զիջող: Որքան էնթալթում են, որ կորոնավիրուսը կարող է սարածվել ոչ միայն հագուստից, այլևս միջոցով, այսինքն օդակաթիլային ճանապարհով: Կան վիրուս տարրակող հեղուկի փոխադրում մասնիկներ, որոնք օդում հայտնվում են սովորական շնչառության ժամանակ, խոսելիս (առավել եւս երգելիս) եւ երկար ժամանակ մնում են օդում, ասել է բեռլինցի փորձագետ Զրիսիան Դոստենը Suddeutsche Zeitung-ի թղթակցի հետ զրուցելիս:

որ վիրուսը կարող է փոխանցվել աերոզոլային ճանապարհով, աղա դա կփոխի ձեռնարկվող լուսաբանիչ միջոցները: Զանգի հեռավորության մասին հարցնելով թույլ է տալիս լուսաբանվել օդակաթիլային, բայց ոչ աերոզոլային ճանապարհով փոխանցվող վիրուսից: Զանգի որ աերոզոլային մասնիկների սրամագիծը 5 միկրոմետր է, դրանք երկար մնում են օդում: Իսկ ավելի մեծ մասնիկները իրենց հերթին մտնում են իրենց աղբյուրը դարձած մարդու շուրջը, եւ այդ լուսաբանում էլ խորհուրդ է տալիս մասնակցել 1,5-2 մետր հեռավորություն»:

Աերոզոլային փոխանցման մեկ այլ աղբյուր է հետեւյալը: Սինգապուրի, ինչպէս նաեւ Նեբրասկա նահանգի գիտնականները վիրուսի ԴՆԹ-ով աերոզոլներ են հայտնաբերել այն փակ սարածֆների օդում, որտեղ կային Covid-19-ով հիվանդներ, ըստ որում՝ նրանցից ավելի քան 2 մետր հեռավորության վրա:

Այն փաստը, որ կորոնավիրուսը կարող է օդում կախված վիճակում մնալ, արդեն ցույց էր տալիս 2003 թվականին հիվանդության բռնկումը Հոնկոնգի Amoy Gardens բնակելի համալիրում: Այն ժամանակ վարակվել էր 300 մարդ, այդ թվում նրանք, ովքեր աղբյուր էին վարակակիրների վերելի հարկերի բնակարաններում:

Նա նաեւ նշել է Հոնկոնգում կասարված հեռազոսության սկզբները, որտեղ մարդկանց արագազած վիրուսների կետը եղել են աերոզոլների տեսակով: «Եթե հաստատվի,

Վիրուսի աերոզոլային փոխանցման հարցը կարեւոր է, քանի որ դրա վրա կարող են հիմնվել մարդկանց փոխազդեցությանը վերաբերող համաձայնարարականները: Հեռավորության մասին հարցնելով առաջվա ժամանակ օդակաթիլային փոխանցումից լուսաբանվելու լավ միջոց է: Աերոզոլների դեմքում օգնում են թարմ օդը եւ դրա տեղափոխումը, քանի որ օդի խոսքերը բռնում են վիրուսը եւ նուրբացնում աերոզոլը:

ԱՐԵՎԻԿ ԲԵՇԵՅԱՆ

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Հայաստանի Հանրապետության կենսորոնական բանկի կողմից միանգամայն օգտագործման կնիքներ ձեռքբերելու նպատակով կազմակերպության ընտրության հրապարակային մրցույթի կազմակերպման մասին

Հայաստանի Հանրապետության կենսորոնական բանկը հայտարարում է հրապարակային մրցույթ՝ ՀՀ կենսորոնական բանկի կողմից միանգամայն օգտագործման կնիքներ ձեռքբերելու նպատակով կազմակերպություն ընտրելու համար:

Մրցույթին կարող են մասնակցել այն անձինք (այսուհետ՝ Մասնակից), որոնք ունեն ՀՀ Զառաբանական օրենսգրքով սահմանված դրամատեսության կենսորոնական կառավարման համար լիցենզիայով իրավունք, մասնագիտական որակավորում, սեփնիկական եւ ֆինանսական միջոցներ, նյութական եւ աշխատանքային ռեսուրսներ:

Մրցույթային առաջարկությունները անհրաժեշտ է ներկայացնել Հայաստանի Հանրապետություն կենսորոնական բանկ՝ ֆ. Երեւան 0010, Վազգեն Սարգսյանի փողոց 6:

Մրցույթային հայտերի ընդունման վերջին ժամկետը՝ 2020թ. հունիսի 18-ին, ժամը 16:00:

Մրցույթի հայտերի բացման օրն ու ժամը՝ 2020թ. հունիսի 22-ին, ժամը 16:00:

Մրցույթի արդյունքների ամփոփման միջոցը հրավիրվում է 2020թ. հունիսի 25-ին, ժամը 16:00:

Մրցույթին մասնակցելու հրավերը հրապարակված է Հայաստանի Հանրապետության կենսորոնական բանկի ինտերնետային WEB կայքում (www.cba.am): Մրցույթին մասնակցելու հրավերը, ինչպէս նաեւ լրացուցիչ տեղեկություններ ստանալու համար ցանկացողները կարող են դիմել Հայաստանի Հանրապետության կենսորոնական բանկի Ներքին ծառայությունների վարչություն, 59-28-05, 59-28-02, ներքին՝ 18-05, 18-02:

ՀՀ ԿԲ հասարակայնության հետ կապերի ծառայություն

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՀ կենսորոնական բանկում Կազմակերպության ընտրության գնահատման հարցում կազմակերպելու մասին

Հայաստանի Հանրապետության կենսորոնական բանկը կազմակերպում է գնահատման հարցում՝ ՀՀ կենսորոնական բանկում Կազմակերպության ընտրության գնահատման հարցում կազմակերպելու մասին:

Գնահատման հարցումը կարող են մասնակցել Հայաստանի Հանրապետության եւ օտարերկրյա իրավաբանական եւ ֆիզիկական անձինք, որոնք բավարարում են սույն հայտարարությամբ եւ հրավերով սահմանված որակավորման չափանիշներին եւ ունեն գնման լիցենզիայով նախատեսված դրամատեսության կենսորոնական կառավարման համար լիցենզիայով իրավունք, սեփնիկական եւ ֆինանսական միջոցներ:

Գնահատման հարցումը մասնակցելու ցանկացող անձինք մոտ է բավարարել հետեւյալ լիցենզիային՝

Մասնակցողը մոտ է ունենալ լիցենզիայով նախատեսված դրամատեսության կենսորոնական կառավարման համար հրավերով լիցենզիայով՝

- 1) մասնագիտական գործունեության համադասարանություն լիցենզիայով նախատեսված գործունեությանը.
- 2) մասնագիտական փորձառություն.
- 3) սեփնիկական միջոցներ.
- 4) ֆինանսական միջոցներ.
- 5) աշխատանքային ռեսուրսներ:

Հայտերն անհրաժեշտ է ներկայացնել թղթային ձևով, Հայաստանի Հանրապետության կենսորոնական բանկ՝ ֆ. Երեւան 0010, Վազգեն Սարգսյանի փողոց 6 հասցեով:

Հայտերը մոտ է ներկայացվել հայտերն լեզվով:

Մասնակցողները կարող են իրենց հայտերը ներկայացնել մինչեւ 2020թ. հունիսի 02-ի ժամը 16:00 Հայաստանի Հանրապետության կենսորոնական բանկ ֆ. Երեւան 0010, Վազգեն Սարգսյանի փողոց 6 հասցեով:

Հայտերի բացման միջոցը անց է կացվելու ՀՀ կենսորոնական բանկում՝ ֆ. Երեւան 0010, Վազգեն Սարգսյանի փողոց 6 հասցեով, 2020թ. հունիսի 02-ի ժամը 16:00:

Գնահատման հարցումը արդյունքների ամփոփման միջոցը հրավիրվում է 2020թ. հունիսի 05-ին ժամը 16:00:

Գնահատման հարցումը մասնակցելու հրավերը հրապարակված է Հայաստանի Հանրապետության կենսորոնական բանկի ինտերնետային WEB կայքում (www.cba.am): Գնահատման հարցումը մասնակցելու հրավերը, ինչպէս նաեւ լրացուցիչ տեղեկություններ ստանալու համար ցանկացողները կարող են դիմել Հայաստանի Հանրապետության կենսորոնական բանկի Ներքին ծառայությունների վարչություն, հեռ. 59-28-02, 59-28-05 ներքին՝ 18-02, 18-05, mail – galust.galstyan@cba.am:

ՀՀ ԿԲ հասարակայնության հետ կապերի ծառայություն

Պորոշենկոն մեղադրվում է պետական դավաճանության մեջ

Ընկնում է նաեւ Բայրենի վարկանիշը

Ուկրաինայի խորհրդարանի լիցենզավոր Անդրեյ Դերկաչը հայտարարել է, որ երկրի նախկին նախագահ Պետր Պորոշենկոն ԱՄՆ-ի նախկին փոխնախագահ Ջոզեֆ Բայրենի եւ Պետրոսյանի հետ մեղադրվում է Ուկրաինայի արտաքին գործերի հարցեր:

Ի հաստատման իր խոսքերի՝ նա հրապարակել է համադասարանական ձայնագրություններ: Բանակցությունների թեմաների թվում է եղել մեկ միլիարդ դոլարի հասկացման դիմաց Բայրենի որդի Հանսերի աշխատանքի սխեմայի լիցենզիայի մասին: Ուկրաինական Burisma ընկերությունում: Այդ մասին հարցրել է ՏԱՍՍ գործակալությունը: Խոսակցությունները տեղի են ունեցել 2015-ի վերջերս եւ 2016 թվականի ընթացքում, ընդգծել է ֆալսաբանական գործիչը:

Հեռախոսագրույցի ընթացքում Բայրենին հիշեցնող ձայնը առաջարկել է նաեւ փոխել Ուկրաինայի գլխավոր դասախազին: Պորոշենկոյին հիշեցնող ձայնը խնդրել է ԱՄՆ-ի կամ որեւէ այլ երկրի դեսպանատան աշխատակցի միջոցով փոխհամաձայնեցնել դասախազության գործունեությունը: «Գլխավոր դասախազի դասընթացի հավանական թեկնածուներից մեկը իմ կուսակից (Յուրի) Լուցենկոն էր», ասել է Պորոշենկոյին հիշեցնող ձայնը:

Հենց մեկ միլիարդ դոլարի դասախազում Պորոշենկոն դասախազ Շոկինին, որը մնում էր Burisma-ի գործը, եւ ի վերջո բացահայտել էր Բայրենի գործունեությունը, զսնում է Դերկաչը:

Դերկաչի կարծիքով, այդ սկզբները հիմք են տալիս Պորոշենկոյին մեղադրելու դատական դավաճանության մեջ:

ԱՐԵՎԻԿ ԲԵՇԵՅԱՆ

«ԱԶԳ» ՇԱՐՎԹԱԹԵՐԹ
Հասարակութան ԻԹ Տարի
Հիմնադիր եւ հրատարակիչ
«ԹԵՂԵՅԱՆ ՓՈՒԼԻՏԻԿ» ՄՈԸ
Երեւան 0010, Հանրապետության 47
e-mail: azg@azg.am,
azgdaily@gmail.com
www.azg.am

Գլխավոր խմբագիր
ՅՈՒՐԻ ԼՈՒՍԻՆՅԱՆ հեռ. 060 271117
Հաշվառման (գովառ) հեռ. 582960
Հարցերի լրտեսական ծառայություն
հեռ. 060 271114, 010 529353
Համակարգչային ծառայություն՝ «Ազգ» թերթի
Թերթի միջոցով ամբողջական թեկնածուական
կառավարման հարցումը հարցնելու միջոցով, ռադիոհեռուստատեսությամբ կամ
համացանցով, առանց խմբագրության
գրառում համաձայնության խոսքի արգելում
են համաձայն ՀՀ հեղինակային իրավունքի
մասին օրենքի:
Նիւթերը չեն գրախօսում ու չեն վերադարձում:

Գ Տառով յորդանները գովազդային են, որոնց
բովանդակությունները համար խմբագրության
դասախազության մասին չեն կրում:
«AZG» Weekly
Editor-in-chief H.AVEDIKIAN
Phone: 374 60 271117
47 Hanrapetoutian st., Yerevan, Armenia, 0010